

Kántás Balázs

Hamis pénzzel a hazáért?

**Irredenta indíttatású
pénzhamisítás az 1920-as évek
Magyarországon**

**HORTHY-KORSZAK
MŰHELYTANULMÁNYOK**

KÁNTÁS BALÁZS

**HAMIS PÉNZZEL A HAZÁÉRT?
IRREDENTA INDÍTTATÁSÚ PÉNZHAMISÍTÁS AZ
1920-AS ÉVEK MAGYARORSZÁGÁN**

Horthy-korszak Műhelytanulmányok

ISBN 978-615-6250-19-3

**Sorozatszerkesztő–szaklektor:
Dr. Zsávolya Zoltán**

**Felelős kiadó
a
HORTHY-KORSZAK TÖRTÉNETÉNEK
KUTATÁSÁÉRT TÁRSASÁG**

BUDAPEST, 2021.

Az 1920-as évek irredenta pénzhamisítási ügyeinek politikai előzménye: a Fehér Internacionálé gondolata

A számos állam számára súlyosan igazságtalan versailles-i békeszerződés aláírása után a vesztes államok egyes politikusai érthető módon nem nyugodtak bele a vereségbe és a jelentős területi veszteségekbe, és a revízió lehetőségét keresték, lehetséges szövetségesek segítségének bevonásával is. Magyarország új politikai vezetése 1919-től kezdve is élénken kereste a kapcsolatot a németajkú, elsősorban bajor és osztrák jobboldali és radikális jobboldali politikai erőkkel és a hozzájuk kötődő, első világháborús veteránokból álló paramilitáris alakulatokkal. Német-bajor részről Erich Ludendorff tábornok, Max Bauer ezredes, illetve az ekkor még csak feltörekvő szélsőjobboldali politikus, Adolf Hitler 1919 végén megkísérelték egy nemzetközi revizionista szerveződés létrehozását. A német radikális jobboldali politikusok leginkább a mind Németországban, mind Ausztriában igen nagy számban működő, elsősorban első világháborús veteránokból álló félkatonai szervezetek, szabadcsapatok összefogásában látták volna a politikai viszonyok megváltoztatásának lehetőségét. A Ludendorffék által elképzelt terv lényege tehát a

bajor-német szabadcsapatok, az osztrák radikális jobboldal, valamint az éppen zajló magyarországi ellenforradalom és a fehérterror vezetőinek együttműködési megállapodása lett volna, persze a politikai hatalom mihamarabbi erőszakos átvétele által mind Németországban, mind Ausztriában – Magyarországon ekkor már sejteni lehetett, hogy a hatalom az antant támogatásával tartósan a szegedi ellenforradalmi kormány jobboldali politikusai és a Nemzeti Hadsereget vezető Horthy Miklós fővezér kezébe kerül.

1919 telén Ludendorff tábornok és Bauer ezredes Trebitsch Ignácot, a magyar születésű nemzetközi kémét és szélhámost küldték Magyarországra azzal a megbízatással, hogy a készülő Kapp-puccs¹ támogatására megnyerje a

---

¹ A Kapp-puccs a weimari köztársaság megdöntésére irányuló puccskísérlet volt a német szélsőjobboldali politikai erők részéről, jórészt Németország első világháborús vereségébe beletörődni nem akaró katonák és rendőrök fegyveres részvételével 1920 márciusában, melyet lényegében Ludendorff tábornok és Wolfgang Kapp főtisztviselő és földbirtokos vezetett. Berlin elfoglalása után Kapp megdöntöttnek nyilvánította a köztársasági kormányt, önmagát kancellárrá nyilvánította, és a német néphez intézett kiáltványban meghirdette a versailles-i béke revízióját és legtöbb elemében a későbbi nemzetiszocialista politikai rendszerre hasonlító új politikai kurzust. A puccs végül két nap alatt kudarcba fulladt, Kapp Svédországba emigrált.

magyar jobboldali köröket. A bajor és az osztrák radikális jobboldallal elsősorban erősen nacionalista, a Kettőskereszt Vérszövetség² nevű titkos katonai

---

² A Kettőskereszt Vérszövetség 1919-ben, a szegedi ellenkormány különítményes tisztjei által alapított titkos, befolyásos irreguláris katonai alakulat, mely szoros átfedésben működött az Ébredő Magyarok Egyesületével és Magyar Országos Véderő Egylettel, a korszak befolyásos radikális jobboldali, erősen militáns társadalmi szervezeteivel, melyeket a fegyverkezési korlátozás alatt álló hadsereg is felhasznált rejtett alakulatai fenntartására. Vezetője Siménfalvy Tihámér ezredes, 1926-tól tábornok volt, és vezetőségi tagjai között találjuk többek között Prónay Pált, Héjjas Ivánt vagy Gömbös Gyula későbbi miniszterelnököt is. Tagjai nagy számban részt vettek a nyugat-magyarországi felkelésben. Működéséről források hiányában viszonylag keveset lehet tudni, célja az ellenforradalmi rendszer baloldali politikai erőktől való védelme, a trianoni békeszerződés a magyar hadsereget sújtó súlyos fegyverkezési korlátozásainak kijátszása, illetve középtávon az elcsatolt területek egy része visszafoglalásának szabotázs- és diverziós akciókkal történő előkészítése volt. Az 1920-as években társadalmi úton szervezték be a katonaviselt tagokat, a szervezet a kormány és a hadsereg tudtával és beleegyezésével titkos fegyverraktárakat és katonai kiképzőközpontokat tartott fenn, tagjai pedig számos súlyos, antiszemita és irredenta indíttatású bűncselekményben is érintettek voltak. A szervezet működéséről lásd: *Árnyékhadereg? Válogatott dokumentumok a Kettőskereszt Vérszövetség katonai titkos társaság 1920-as évekbeli működéséről*, forráskiad. KÁNTÁS Balázs, Budapest, Hungarovox, 2020; illetve bővebben: *Documenta Paramilitaria Hungarica. Tanulmány és történeti források a Kettőskereszt*

szervezethez kötődő tiszti csoportok keresték a kapcsolatot – Trebitsch és Bauer ezredes első magyarországi látogatásuk alkalmával például Prónay Pál alezredessel folytattak tárgyalásokat.³ A titkos katonai alakulat és annak az államfővel is szoros és jó kapcsolatot ápoló parancsnokai egy rövid ideig a magyar külpolitikára is bizonyos fokú befolyást gyakoroltak.

A radikális jobboldal 1920 márciusában, Németországban megkísérelte a hatalomátvételt, ám az úgynevezett Kapp-puccs a hadsereg tétovázása miatt, amely nem állt a puccsisták mellé, de nem védte meg a legitim német kormányt sem, kezdetben a kormány meneküléséhez vezetett, de a puccs nyomán kitört általános sztrájk és a bankárok, valamint a gyáriparosok ellenállása miatt napokon belül megbukott. Trebitsch 1920 májusában Bauer ezredessel és von Stefany századossal együtt Ludendorff levelét kézbesítve utazott ismét Budapestre, és ekkor már Horthy Miklóst keresték

---

Vérszövetség titkos irreguláris katonai alakulat tevékenységéről, 1919–1945, forráskiad. Kántás Balázs, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság–OSZK Magyar Elektronikus Könyvtár, 2020.

<https://mek.oszk.hu/21300/21327/>

³ Bernard WASSERSTEIN, *Az igazi Trebitsch. Az átváltozóművész*, ford. MOLNÁR György, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2016, 217–238.

fel,⁴ akit ekkorra már Magyarország kormányzójává választott a parlament.⁵ A német radikális jobboldali politikusok és a frissen megválasztott magyar államfő egy esetleges német-osztrák-magyar jobboldali erők közötti, elsősorban katonai jellegű összefogás lehetőségéről tárgyaltak. Hozzáteendő, hogy a felek valóban az együttműködés komoly szándékával folytatták tárgyalásaikat, Ludendorff pedig ekkor még teljes mértékben elképzelhetőnek tartott volna egy általa *Fehér Internacionálénak*⁶ nevezett, a közép-európai jobboldali erők között létrejövő együttműködést. Ludendorff szívélyes levelében Magyarországot a nacionalista eszme megmentőjének nevezte, egyúttal pedig a bajor forradalmi szervezeteknek nyújtandó anyagi támogatást is kért.⁷ A németek az alábbi főbb

---

⁴ Trebitsch Ignácot, mint Bauer ezredes útitársát a Horthyval való tárgyaláson, megemlíti ZadavecZ István, a magyar Nemzeti Hadsereg tábori püspöke is emlékirataiban. Vö. ZADREVECZ, i. m. 134.

⁵ Horthy Miklóst 1920. március 1-jén választotta Magyarország kormányzójává a nemzetgyűlés.

⁶ WASSERSTEIN, i. m. 239–260.

⁷ Vö. *Erich Ludendorff levele Horthy Miklóshoz Németország és Magyarország egymásrautaltságáról és a közép-európai ellenforradalmi szervezkedésről*, in *Horthy Miklós titkos iratai*, szerk. SZINAI Miklós–SZÜCS László, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 33–38; valamint SZERÉNYI Ildikó–VISZKET Zoltán, *Buzgó Mócsing, az igazi Trebitsch*, Archivnet, 2006/3.

pontokból álló, igen részletes együttműködési tervet ajánlották a magyar fél részére:

1. Németországból titkos irreguláris katonai alakulatok utaznak Magyarországra.
2. Ezeket az embereket magyarországi titkos táborokban kiképzik.
3. A kiképzéshez szükséges anyagi erőforrásokat a magyar kormány hamis orosz rubel nyomtatásával és terjesztésével teremti elő.
4. A Magyarországon kiképzett bajor katonai alakulatok titokban beszivárognak Bécsbe, és megfelelő időben megdöntik az osztrák szociáldemokrata kormányt.
5. Bécs elfoglalása után a bajor–magyar–osztrák koalíciós csapatok megtámadják Csehszlovákiát.
6. Ezután a fent említett csapatok elfoglalják Poroszországot, ahol Ludendorff katonai diktatúrát vezet be.
7. Ily módon megerősödve a Fehér Internacionálé kormányai és hadseregei Szovjet-Oroszországban robbantanak ki fehér forradalmat, és megdöntik a kommunista kormányzatot.
8. Az oroszországi sikeres restauráció után a Fehér Internacionálé tagállamai hadat üzennek az

---

http://www.archivnet.hu/kuriozumok/buzgo_mocsing_az_igaz_i_trebitsch.html

antantnak, és a győztes fél újrarajzolja Európa térképét, melynek keretében Magyarország is visszakapná a trianoni békeszerződés előtti határait.⁸

Itt említhetjük meg, hogy Ludendorffék különösen nagy reményeket fűztek a bolsevik kormányzat ellen harcoló, monarchista orosz erők részvételéhez a Fehér Internacionáléban, hiszen az elhúzódó orosz polgárháború végkimenetele 1919-ben még nem volt eldöntött tény, és a kommunista forradalom kitörése óta több százezer cárista, vagy legalábbis a bolsevik kormányzattal nem szimpatizáló orosz állampolgár hagyta el hazáját. A fehér orosz emigránsok legnagyobb csoportja éppen Németországban telepedett le, illetve még mindig sok orosz hadifogoly is tartózkodott az ország területén, akik megtagadták a hazatérést Szovjet-Oroszországba, számos cárista orosz tábornok pedig többek között ezekkel a katonákkal ekkor még elképzelhetőnek tartotta a bolsevik rendszer megdöntését. Ludendorff ugyancsak Trebitsch Ignácon és Bauer ezredesen keresztül Vaszilij Biszkupszkij tábornokkal vette fel a kapcsolatot, aki 1920 júniusában maga is személyesen járt Budapesten, és részt vett a német,

---

⁸ GULYÁS László, *A Horthy-korszak külpolitikája 1. Az első évek, 1919–1924*, Máriabesenyő, Attraktor Kiadó, 2012, 42–43.

az osztrák és a magyar felek tárgyalásain.⁹ A tárgyalások során ugyancsak részletes terveket taglaló memorandumok születtek,¹⁰ ám a tényleges együttműködésre a bolsevik erők ellen ténylegesen harcoló, egyébként igen szétagolt és rosszul szervezett fehér orosz haderővel többek között a nagy földrajzi távolságok miatt Közép-Európából a Fehér Internacionáléban részt venni tervező államok részéről nem igazán kerülhetett sor.¹¹

A főként budapesti székhelyű, európai revizionista jobboldali erők közötti tárgyalások persze nem folyhattak teljes titokban, azokról a francia és az angol hírszerző szervek is idejében értesültek, az antant pedig már ekkor határozott tiltakozásának adott hangot, ez pedig külpolitikai téren óvatosságra intette a magyar kormányzatot.¹² A bajor nacionalista politikai erők mellett az 1920-as év folyamán a magyar kormány párhuzamosan az osztrák radikális jobboldali politikai erőkkel és

---

⁹ WASSERSTEIN, i. m. 254–255.

¹⁰ A Fehér Internacionálé orosz vonatkozásairól, illetve az orosz–magyar relációról részletesebben lásd: KOLONTÁRY Attila, *Alekszej von Lampe, Vrangel báró katonai képviselője Magyarországon*, Pécs, PTE BTK Történettudományi Intézet–Modernkori Oroszország és Szovjetunió Történeti Kutatócsoport, MOSZT-füzetek 1., 2015.

¹¹ WASSERSTEIN, i. m. 255.

¹² KARSAI Elek, *Számjeltávirat valamennyi magyar királyi követségnek*, Budapest, Táncsics Kiadó, 1969, 63–64.

paramilitáris szervezetekkel is élénken kereste a kapcsolatot ugyanezen közép-európai fehér koalíció létesítésének reményében.¹³ A magyar kormány és katonai vezetés, illetve velük szoros együttműködésben a magyar nacionalista társadalmi szervezetek meglehetősen ellentmondásos játékot játszottak, ugyanis terveik között szerepelt Ausztria választott baloldali kormánya megdöntésének elősegítése, és a helyi jobboldali és radikális jobboldali politikai erők hatalomra segítése, akár magyar katonai intervenció által is.¹⁴ Magyar radikális jobboldali katonatisztek „Remény” fedőnévvel egy – persze soha meg nem valósult – hadművelet tervét is kidolgozták.¹⁵ Az osztrák radikális jobboldali paramilitáris szervezetek amúgy igen szoros kapcsolatban álltak az elsősorban Ludendorff vezette bajor nacionalista körökkel is, így a titkos tárgyalások nem csupán a magyar és az osztrák fél között folytak, hanem azokon párhuzamosan természetesen az illetékes bajor politikusok is részt vettek, a magyar vezérkar pedig az osztrák félkatonai szervezetek gyengesége és Csehszlovákia katonai készülődése miatt az esetleges Ausztria elleni intervenciót elsősorban

---

¹³ G. Soós Katalin, *Burgenland az európai politikában 1918-1921*, 84–122.

¹⁴ G. Soós, i. m. 90.

¹⁵ HU-HL-VKF-1920-II-21197.

bajor irreguláris katonai alakulatok támogatásával tartotta csak kivitelezhetőnek.¹⁶ Az 1920 folyamán komolyan és intenzíven folyó bajor–magyar–osztrák titkos tárgyalásokat személyesen Teleki Pál miniszterelnök és külügyminiszter irányította, magyar részről Siménfalvy Tihamér ezredes, a Kettőskereszt Vérszövetség nevű titkos irreguláris katonai alakulat vezetője, bajor részről Rudolf Kanzler, az ORKA (Organisation Kanzler) nevű jobboldali milícia vezetője és Georg Heim parasztpárti politikus, osztrák részről pedig elsősorban a keresztényszocialista párt radikális jobbszárnyának tagjai, például Johannes von Liechtenstein herceg vettek részt.¹⁷ 1920. augusztus 25-én és 26-án a felek Teleki miniszterelnök svábhegyi villájában gyűltek össze, és arra a megegyezésre jutottak, hogy *„a [szociáldemokrata] Renner-kormány lehetőleg eltávolítandó, és ennek helyére egy polgári köztársasági kormány helyezendő, Ausztriának Németországhoz való csatlakozása, valamint a monarchista restauráció kérdése egyelőre kikapcsoltatik, miután ezek a kérdések mindnyájunkat az entente-tal, Magyarországot pedig elsősorban a kisentente-tal hoznák ellentétbe. Ezen program keresztülviteléhez*

---

¹⁶ Uo. Idézi: G. SOÓS, i. m. 90–91.

¹⁷ G. SOÓS, i. m. 91.

mindenekelőtt az osztrák keresztényszocialista párt megnyerése szükséges, Wiesner követ úr vállalkozott ennek kieszközlésére, valamint a bajorokkal való közvetítésre. Wiesner és Teufel urak a legközelebbi napokban Bajorországba utaznak, később pedig Bécsben lesz egy megbeszélés. A magyar kormány tőle telhetőleg támogatni fogja ezen politikát, katonai beavatkozás részünkről nincs tervbe véve.”¹⁸

A magyar kormány tehát az Ausztria elleni katonai intervenció tervéről 1920 augusztusára látszólag letett, ám továbbra is mindent elkövetett, hogy a közelgő osztrák parlamenti választásokon lehetőleg jobboldali kormány kerüljön hatalomra, ily módon pedig konspiratív eszközökkel igyekezett beavatkozni az új osztrák állam belügyeibe. A magyar katonai intervenciót ugyanakkor már a bajor paramilitáris vezető, Rudolf Kanzler sem helyeselte. A bajor, a magyar és az osztrák fél között továbbá jelentős érdeellentétek is fennálltak, például nem tudtak megegyezni a királykérdésben, illetve nem állapodtak meg Nyugat-Magyarország majdani területi hovatartozásáról, mely a magyar és az osztrák viszony egyik sarkalatos pontja volt. A magyar kormány végül a bajor radikális jobboldali politikai erőkkel egy jelentős mennyiségű fegyver

---

¹⁸ HU-MNL-OL-K 64-1922-20-1920/309. Bizalmas utasítás Denghy müncheni konzulnak, Budapest, 1920. 08. 30. Idézi: G. SOÓS, i. m. 91.

szállítására vonatkozó egyezményt kötött csak meg, melyhez utólag az ugyancsak erősen jobboldali, Ludendorff-fal jó kapcsolatokat ápoló Gustav von Kahr bajor tartományi miniszterelnök is hozzájárult.¹⁹

Párhuzamosan az osztrák és bajor jobboldali erők között is élénk tárgyalások folytak, melyeknek fő célja bajor részről az osztrák jobboldali félkatonai szervezetek német parancsnokság alatt történő egyesítése, illetve hosszabb távon a közreműködésükkel a németajkú államok egyesítése lett volna, azonban itt is jelentős érdekellentétek és véleménykülönbségek álltak fenn a felek között. 1920. szeptember 6-án és 7-én Bécsben további tárgyalások zajlottak bajor és osztrák radikális jobboldali szervezetek között, amelyeken feltehetőleg Gratz Gusztáv, ekkoriban bécsi magyar követ is részt vett, ahol a felek egymás antikommunista céljainak kölcsönös támogatásáról állapodtak meg, ugyanakkor az osztrák keresztényszocialista politikusok az utolsó pillanatban letettek az osztrák kormány erőszakos megdöntésének tervéről.²⁰ Az osztrák Heimwehr-milíciák vezetői ugyanis kijelentették, hogy a szociáldemokrata kormány katonai úton való megdöntéséhez szükséges

---

¹⁹ G. Soós, i. m. 92.

²⁰ HU-MNL-OL-K 64-1922-20-1920/263.

fegyveres erőt nem tudják biztosítani, azonban mindent igyekeznek megtenni, hogy a közelgő választásokon Ausztriában jobboldali, az ő elképzeléseiknek inkább megfelelő kormány kerüljön hatalomra.

A magyar kormány elsősorban anyagi támogatásáról biztosította az osztrák Heimwehr-szervezeteket, abban a reményben, hogy későbbi külpolitikai céljaihoz még hasznukat veheti majd.²¹ Bajorországban ezzel párhuzamosan Ludendorff tábornok és radikális elveket valló köre már nem igazán akart hallani a korábbi, szeptemberi tárgyalásokon megszavazott, sokkal óvatosabb és józanabb forgatókönyvről, és mindenképpen a katonai fellépés mellett kötelezték el magukat, az első világháború vesztes országai által létesítendő *Elnyomott Népek Szövetsége* fantáziánévre hallgató katonai együttműködés gyors létrehozása által. Ludendorff e célból a magyar kormánytól ismét jelentős anyagi támogatást igényelt, immár nem először és nem is utoljára,²² és elsősorban azt várta, hogy a magyar kormány az Ébredő Magyarok Egyesületén (ÉME) ²³ vagy a Magyar Országos

---

²¹ G. Soós, i. m. 93.

²² HU-HL VKF-1920-II-23152. Idézi: G. Soós, i. m. 94.

²³ Az Ébredő Magyarok Egyesülete az első világháború és a forradalmak utáni Magyarország legbefolyásosabb nacionalista társadalmi egyesülete volt, mely az 1920-as évek elején saját

Véderő Egyleten (MOVE),²⁴ a bajor ellenforradalmi erőkkel szoros kapcsolatot ápoló, befolyásos magyar

---

segédrendőri milíciákat, karhatalmi alakulatokat tartott fenn, és határozottan befolyásolta a pártpolitikát is. Tagjai számos súlyos, antiszemita és irredenta indíttatású bűncselekményt, kisebb-nagyobb terrorcselekményt követtek el. Alapítói és vezetőségi tagjai között számos politikust és befolyásos katonatisztet találunk, pl. Prónay Pált, Héjjas Ivánt vagy Gömbös Gyula későbbi miniszterelnököt. Működése csúcspontján tagsága több százezresre volt tehető, elnökei az 1920-as évek elején Szmrecsányi György, Eckhardt Tibor és Buday Dezső nemzetgyűlési képviselők voltak. Jelentősége 1923 után, a kormánypártból kiváló Magyar Nemzeti Függetlenségi Párt (Fajvédő Párt) megjelenésével fokozatosan, majd jelentősebben az 1930-as években létrejövő, részben az egyesület tagjaiból szerveződő, nyugati mintájú magyar fasiszta és nemzetiszocialista pártok megalakulásával csökkent. Az ÉME a különböző radikális jobboldali politikai pártok mellett ezzel együtt egészen 1945-ig működött. Történetének első éveiről lásd: ZINNER Tibor, *Az ébredők fénykora, 1919–1923*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1989.; valamint: ZINNER Tibor, *Adatok az Ébredő Magyarok Egyesületének 1918. november–1920. március közötti történetéhez*, Budapest Főváros Leváltára Közleményei, 1978/1, 251–284.

²⁴ A Magyar Országos Véderő Egylet 1918. november 15-én, félkatonai ellenforradalmi egyesületként alakult, és fokozatosan vált a Horthy-korszak a rendszer egyik legnagyobb tömegbázisú szervezetévé, tagsága nagy részét katonatisztek adták. Egyik alapítója Gömbös Gyula későbbi miniszterelnök volt. Az 1920-as években az Ébredő Magyarok Egyesületével együtt korszak egyik meghatározó antiszemita-revizionista egyesülete, a vezetésben az 1930-as évek második felétől kezdve a nyilasok

radikális jobboldali egyesületeken keresztül nyújtson pénzügyi segítséget.²⁵ Teleki ekkorra már azonban kifejezetten ellenezte a bajor radikális jobboldal magyar részről történő anyagi támogatását, főként az ÉME-n és a MOVE-n keresztül, és a magyar kormány az Elnyomott Népek Szövetségében való részvételt és ily módon a belesodródást egy esetleges újabb katonai konfliktusba egyre inkább nemkívánatosnak és kockázatosnak értékelte.²⁶

A magyar kormány persze érthető okokból óvatos volt, és a hatalmas területi veszteségek miatti elkeseredettséggel és a belőle fakadó radikalizmussal

---

és más szélsőjobboldali pártok képviselő kerültek többségbe (pl. Bánkúti László, Baross Gábor, Endre László, Feilitzsch Berthold, stb.). 1942-től vezetősége a magyar szélsőjobboldali szervezetek összefogására mozgósított, tagjai pedig nagy arányban adták a Nyilaskeresztes Párt párthadseregét. 1944 elején 144 fiókegységgel rendelkezett, melyek egyenként átlagosan 200 tagot számláltak. Csaknem mindegyikhez tartoztak fiatalokat tömörítő lövészklubok. A német megszállás után belügyminiszteri rendelettel a kisebb fasiszta jellegű egyesületeket is a MOVE-be olvasztották. Az egyesület töredékesen fennmaradt iratanyaga kutatható a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában: HU-MNL-OL-P 1360. Történetéről lásd Dósa Rudolfné erősen marxista szellemben íródott, de adattartalmában használható monográfiáját: DÓSA Rudolfné, *A MOVE. Egy jellegzetesen magyar fasiszta szervezet*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1972.

²⁵ HU-MNL-OL-K 64-1922-20-1920/263.

²⁶ Uo. Idézi: G. SOÓS, i. m. 95.

szemben győzni látszottak a reálpolitikai megfontolások, ugyanakkor nem utasította el egyértelműen az Elnyomott Népek Szövetsége nevű – tulajdonképpen csak elképzelés formájában létező – együttműködéshez való csatlakozás majdani lehetőségét, és Ludendorffnak és körének küldött válaszában úgy fogalmazott, hogy a bajor szervezetekkel való jó kapcsolatot továbbra is igyekszik fenntartani. Jelezte továbbá, hogy a Magyarországot és Németországot földrajzilag is elválasztó Ausztriát mindenképpen saját politikai-katonai céljaik szolgálatába kellene állítani, ha nem is egy rögtön végrehajtandó katonai intervenció révén.²⁷

Az osztrák ellenforradalmi csoportok és a magyar kormány viszonyát többek között az rontotta meg, hogy Nyugat-Magyarország hovatartozásának kérdésében a Monarchia két nagy utódállamának nem sikerült megegyeznie, e kérdés eldöntése pedig a győztes antanthatalmakra, elsősorban a franciákra várt.²⁸ A kérdés még egy ideig tisztázatlan maradt, azonban mind a hivatalos osztrák kormánykörökkel, mind pedig a hatalmi aspirációktól fűtött osztrák

---

²⁷ HU-MNL-OL-K 64-1922-20-1920/384.

²⁸ G. Soós Katalin, *Magyar-bajor-osztrák titkos tárgyalások és együttműködés, 1920–1921*, Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae. Acta Historica, 1967/Tomus XXVII., 3–43, 23.

radikális jobboldallal rontotta a magyar kormányzat viszonyát, a felek pedig igyekeztek számukra minél kedvezőbb döntést elérni a nagyhatalmaknál.

1920 októberében a szociáldemokrata Renner kancellárt a keresztényszocialista Michael Mayr váltotta az osztrák kormányfői székben, a magyar kormány, vagy legalábbis kormányközeli radikális jobboldali magyar katonai körök ennek ellenére titokban ismét fontolóra vették egy Ausztria elleni katonai intervenció lehetőségét. Novemberben a magyarok Janky Béla müncheni katonai attasén keresztül ismét kapcsolatba léptek Ludendorffal, 1921 januárjában pedig Belitska Sándor honvédelmi miniszter utasítására az ekkoriban fedésben működő magyar vezérkar kidolgozta egy Ausztria elleni katonai beavatkozás tervét arra az esetre, ha a szomszédos államban kommunista hatalomátvétel következne be, és radikális baloldali kormány kerülne hatalomra.²⁹ A terv kidolgozása után gróf Ráday Gedeon a Külügyminisztérium megbízásából Münchenbe utazott, hogy az esetleges akció részleteit Kahr bajor miniszterelnökkel és Rudolf Kanzler bajor paramilitáris vezetővel megtárgyalja, 1921. január 16-án pedig a kormányzó jelenlétében lefolytatott titkos tanácskozáson a magyar kormány eldöntötte, hogy az Ausztria elleni esetleges katonai

---

²⁹ HU-HL VKF-1921-1-266. Idézi: G. Soós, i. m. 25.

akcióra csak és kizárólag német (bajor) közreműködéssel kerülhet sor.³⁰ A magyar kormányzati döntés azt is magában foglalta, hogy ha a bajor politikai erők esetleg saját elhatározásukból látnák szükségesnek a katonai beavatkozást Ausztriában és hajtanák végre azt, Magyarország akkor is támogatná őket, és elsősorban anyagi támogatást, felszerelést és hadianyagot biztosítana számukra, illetve önkéntes magyar irreguláris katonai alakulatok is a bajor erők segítségére sietnének. Ezen magyar egységeket a Kettőskereszt Vérszövetség biztosította volna,³¹ melynek, mint már említettük, igen nagy szerepe volt a bajor, az osztrák és a magyar (szélső)jobboldali politikai körök közötti revizionista célzatú titkos tárgyalásokban, sőt, magyar részről többek között éppen a KKV Sz-hez kötődő, radikális jobboldali katonatiszti körök voltak az ilyen irányú katonai együttműködés fő szorgalmazói.

A közép-európai kommunistaellenes katonai együttműködés tervét, a kérdést kissé leegyszerűsítve, az antant, elsősorban Franciaország és Anglia nem nézte túlzottan jó szemmel, már csak azért sem, mert az osztrák és a bajor fél álláspontjából erősen kiolvasható volt Ausztria és

---

³⁰ Uo.; G. Soós, i. m. 26.

³¹ HU-HL VKF-1921-1-266.

Németország egyesítésének, az Anschlussnak a szándéka is. 1921. január végén Gratz Gusztáv korábbi bécsi magyar követ, ekkor már új magyar külügyminiszter nagy mennyiségű, jelentős diplomáciai információ birtokában kifejezetten lebeszélni igyekezett a magyar kormányt mindenféle esetleges meggondolatlan katonai akcióban való részvételnek még csak a gondolatáról is. Jelezte, hogy Anglia és Franciaország a magyar–német-osztrák úgymond fehér, bolsevistaellenes ligát csupán ürügynek fogja tekinteni a Párizs környéki békeszerződések revíziójára – gondolatai amúgy nem jártak messze az igazságtól –, és megítélése szerint reális veszély, hogy bármiféle Ausztria elleni magyar katonai aktivitás esetén a Magyarországgal szomszédos kisantant államok is beavatkozzanak.³²

Gustav von Kahr bajor tartományi miniszterelnök a nemzetközi diplomáciai szintéren egyre inkább vesztesre állt Franciaországgal szemben, és bajor részről a tárgyalás jogát fokozatosan átengedte Rudolf Kanzlernek. Ráday Gedeon és a bajor paramilitáris vezető 1921 februárjában együttműködési megállapodást is aláírtak a magyar kormány és a bajor ORKA milíciák között, ám ez leginkább névleges, szimbolikus nyilatkozat volt csupán. A felek megállapodtak, hogy

---

³² HU-MNL-OL-K 64-1921-41-34.

ha és amennyiben alkalom kínálkozik, az ORKA megkísérel „rendet csinálni” Ausztriában, ehhez pedig a magyar kormány anyagi segítséget nyújt, az ORKA sikeres fellépése esetén pedig a trianoni békeszerződést is semmisé nyilvánítják. Kanzlerék azonban túl nagy összeget, mintegy 4,5 millió márkát kértek a magyar kormánytól a kockázatos, bizonytalan kimenetelű akció megszervezésére, amelyet a magyar fél nem akart biztosítani, így a tényleges megegyezés végül nem jött létre.³³

Összességében elmondhatjuk, hogy az Ausztria elleni katonai intervenció gondolata az adott politikai helyzetben teljes mértékben irreális volt, és ezt a felek 1921 első felében végül belátták. Bár Ausztria új kancellárja jobboldali, keresztényszocialista politikus lett, a párt mérsékeltebb szárnyához tartozott, a magyar kormány pedig inkább az osztrák keresztényszocialisták radikális szárnyához kezdett közeledni. Az osztrák Heimwehr-milíciák és a kormányzó keresztényszocialisták radikális szárnya között szoros kapcsolatok álltak fenn, és igen hamar felmerült a mérsékelt Mayr-kormány megbuktatásának lehetősége is. Az esetleges magyar vagy bajor katonai intervenció helyett az újabb tárgyalásokat már leginkább az a gondolat határozta

---

³³ HU-MNL-OL-K 64-41-72. Idézi: G. Soós, i. m. 29.

meg, hogy az osztrák jobboldali paramilitáris szervezeteknek maguknak kellene Ausztriában a kormányváltást kieszközölniük, a bécsi és alsó-ausztriai Heimwehr-szervezetek nevében pedig elsősorban Josef Metzger tábornok, illetve Ignaz Seipel későbbi kancellár³⁴ képviselte az osztrák felet. Az osztrákok a magyar kormány részéről anyagi támogatást vártak a Heimwehr-milíciák komolyabb felfegyverzésére, mire a magyar kormány cserébe azt kérte, hogy amennyiben az osztrák radikális jobboldali erőknek sikerülne a saját elképzelésüknek megfelelő kormányt hatalomra juttatniuk Bécsben, Ausztria ideiglenesen mondjon le Nyugat-Magyarország területéről, illetve a tárgyalások egészen addig folytatódjanak az ügyben, míg az új osztrák kormány nem képes a nyugat-magyarországi kérdést a magyar fél számára kedvezően rendezni. Bár az osztrák Heimwehr-szervezetek vezetősége és a Seipel vezette csoport egyáltalán nem voltak mentesek a legitimizmus gondolatától, IV. Károly 1921. március végi magyarországi, komolytalannak minősíthető visszatérési kísérlete Ausztriában is teljes mértékben irreálissá tette a Habsburg-restauráció elképzelését. Masirevich Szilárd bécsi magyar követ 1921. március 31-én jelentette Gratz

---

³⁴ Ignaz Seipel bő egy évvel később, 1922. május 31-én Ausztria kancellárja lett.

Gusztáv külügyminiszternek, hogy személyesen tárgyalt Seipellel, akit IV. Károly Magyarországról történő határozott eltávolítása mélységesen lesújtott. Többek között ez volt az a momentum, amely Seipelt is rádöbbenetette, mekkora a régióban az antanhatalmak politikai befolyása, és hogy a Heimwehr-milíciák közreműködésével történő fegyveres kormányváltás Auszriában gyakorlatilag épp olyan irreális elképzelés, mint a Habsburg-restauráció.³⁵ Ausztriában IV. Károly visszatérési kísérletét komoly politikai viták követték, Mayr kancellár pedig a parlamentben azon határozott véleményének adott hangot, hogy Ausztriára nézve kötelezőnek tartja a Saint Germain-i békeszerződésben rögzített köztársasági államformát, és minden eszközzel meg fogja azt védeni mindenféle legitimista-monarchista szervezkedéssel szemben.³⁶ Bár Ignaz Seipel nem sokkal később kormányra került, maga is a nemzetközi nagypolitikai érdekekhez való igazodásra, konszolidációra kényszerült.

IV. Károly visszatérési kísérlete Magyarországon kisebb belpolitikai válságot idézett elő, a legitimistaként ismert Gratz Gusztáv külügyminiszter 1921. április 4-én lemondott, ezt

---

³⁵ G. Soós, i. m. 35.

³⁶ G. Soós, i. m. 36.

pedig Teleki Pál miniszterelnök április 8-ai lemondása követte. Telekit a miniszterelnöki székben Bethlen, Gratzot a külügyi tárca élén gróf Bánffy Miklós követte. A bethleni konszolidáció időszaka ugyan megkezdődött, de a magyar–bajor–osztrák titkos tárgyalások egy esetleges antikommunista-revizionista szövetség létesítésére egy ideig még folytatódtak. A korábbi tárgyalások főbb pontjaiban továbbra is egyetértettek a felek, Ausztria és Magyarország viszonya azonban, részben a magyarországi legitimista puccskísérlet okán még negatívabbá vált. A bajor Kanzler mellett az osztrák radikális jobboldalt a tárgyalások ezen fázisában elsősorban stájerországi politikusok képviselték, mint például Anton Rintelen stájer tartományi miniszterelnök, Ausztria későbbi oktatási minisztere.³⁷ A bajor ORKA szervezet vezetése a tárgyalások során elsősorban a Párizs környéki békék általános érvénytelensége mellett érvelt, és azt szorgalmazta, hogy az osztrák és a magyar fél baráti egyezmény keretében rendezze Nyugat-Magyarország hovatartozásának vitás kérdését.³⁸ Tekintve

---

³⁷ Ugyan Anton Rintelen 1918 és 1926 között valóban betöltötte Stájerország tartományban a Landeshauptmann (kb. tartományi miniszterelnök) tisztséget, a korszakban ez a pozíció a bécsi központi kormányzathoz képest meglehetősen korlátozott hatalommal járt.

³⁸ HU-MNL-OL-K 64-1922-20-1921/198.

azonban, hogy Ausztriát ilyenkor már csak helyi befolyással rendelkező politikusok képviselték a titkos tárgyalásokon, a kérdésben elfoglalt álláspontjuk a nemzetközi nagypolitika szempontjából nem sokat számított. Mind az osztrák, mind a német radikális jobboldali szervezetek további anyagi támogatást kértek a magyar kormánytól, és ebben jelentős rivalizálás is mutatkozott köztük. 1921 májusától magyar részről – a kormány tudtával és felhatalmazásával – a Kettőskereszt Vérszövetség képviselői voltak jelen a tárgyalásokon, Siménfalvy Tihamér ezredes pedig azt a kérést intézte az ORKA felé, hogy lehetőleg igyekezzon bevonni ne csupán a stájer radikális jobboldali erőket, hanem Ausztria összes hasonló szervezetét, elsősorban befolyásos bécsi politikusokat az együttműködésbe.³⁹ A tárgyalások során felmerült az a kérdés, hogy ha az ORKA-nak sikerül Ausztriában radikális jobboldali kormányt hatalomra juttatni, akkor Ausztria kész-e engedményeket tenni a nyugat-magyarországi kérdés terén Magyarországnak, amelyre Rintelen stájer tartományi miniszterelnök nem volt képes határozott választ adni. Metzger tábornok megkísérelte a felek közötti ellentéteket kibékíteni, ez a törekvése azonban kudarcot vallott. Morlin Ervin külügyminisztériumi osztálytanácsos 1921 máju-

---

³⁹ HU-MNL-OL-K 64-1922-20-1921/199.

sában arról tájékoztatta a magyar kormányt, hogy ekkor már valószínűleg maga Rintelen sem hitte komolyan, hogy a Mayr-kormány helyére az ORKA embereit tudná ültetni.⁴⁰ A bajor és osztrák radikális jobboldali szervezetek tevékenysége egyre inkább a magyar kormánytól való újabb és újabb anyagi támogatások kicsikarására kezdett korlátozódni, tényleges, legalábbis a magyar kormány számára bármilyen szempontból is hasznosítható politikai-katonai tevékenységet azonban saját hazájukban egyre kevésbé végeztek.⁴¹ Láng Boldizsár ezredes 1921. május végén informálta a magyar kormányt az osztrák Heimwehr-szervezetek szétagoltságról és rossz felszereltségéről.⁴² Bajorország ezzel párhuzamosan hatalmas gazdasági és társadalmi krízissel küzdött, és a helyi kormányzat egyre kevésbé engedhette meg magának, hogy a szövetségi kormány akaratától eltérő külpolitikát folytasson, a különböző radikális jobboldali paramilitáris szervezetek között pedig ugyancsak jelentős széthúzás mutatkozott, politikai tevékenységük pedig egyre inkább Bajorország tartományi határai közé szorult vissza.⁴³ A bajor és az osztrák radikális jobboldal hatalomra kerülése akkor és ott egyre

---

⁴⁰ HU-MNL-OL-K 64-1921-41-221.

⁴¹ G. Soós, i. m. 41.

⁴² HU-MNL-OL-K 64-1922-20-1921/244.

⁴³ G. Soós, i. m. 41.

inkább néhány, az első világháború lezárása után végbement változásokat elfogadni képtelen, sértett és nyughatatlan politikus lázálma lett, semmint reális politikai lehetőség. A vesztes államok jobboldali politikai erőinek katonai szövetsége helyett az 1920-as években csupán sokkal kisebb szabású politikai bosszúra, a győztes államok gazdaságát gyengíteni szándékozó, irredenta indíttatású pénzhamisításokra került sor...

A szokolhamisítási ügyek, 1921 és 1924

A 1921-ben lelepleződött szokolhamisítás,⁴⁴ azaz a hamis csehszlovák korona forgalomba hozatalára tett kísérlet a későbbi, jóval nagyobb nemzetközi visszhangot kiváltó frankhamisítási botrány afféle főpróbájának tekinthető. Az első világháború után, amikor az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlásával annak monetáris struktúrája is összeomlott, remek lehetőség kínálkozott a pénzhamisítók számára.⁴⁵ A hamis csehszlovák koronát forgalomba hozó csoport élén Mészáros Gyula magyar turkológust, néprajztudóst, egyetemi tanárt, Teleki Pál miniszterelnök barátját, a Turáni Társaság⁴⁶

---

⁴⁴ A szokol szó jelentése csehül és szlovákul sólyom, a csehszlovák köznyelvben a bankjegyeken látható madárembléma miatt hívták így a papírpénzt. A szokolügyről jó összefoglalót nyújtanak Bethlen István iratai. HU-MNL-OL-K 468-17. csomó; HU-MNL-OL-K 468-B/20 pallium-b-dosszié. Idézi: ABLONCZY Balázs, *A frankhamisítás. Hálók, személyek, döntések*, Múltunk, 2008/1, 29–56, 32.

⁴⁵ ABLONCZY, *A frankhamisítás, i. m.*

⁴⁶ A Turáni Társaság nevű, erősen jobboldali, féltudományos, ezoterikus-hazafias egyesület 1910-ben alakult meg. Céljai között szerepelt többek között a gazdasági kapcsolatok erősítése és kialakítása az úgynevezett keleti országokkal (Ázsia, illetve a Balkán országai), továbbá „vezérszerep a magyarnak a turáni népcsaládban tudományos és gazdasági téren”. Létrejöttét az akkoriban egyre nagyobb körben elterjedő

prominens tagját találjuk; a szervezet az Osztrák Keresztényszocialista Párt jelentős támogatásával Ausztriában, Grazban hamisította az új csehszlovák állami pénz legnagyobb címletét, az ötszázkoronást. A hamisítók gyakorlatilag azonnal lebuktak, amikor Bécsben, 1921 júliusában 200 darab hamis ötszázkoronást akartak forgalomba hozni. Mészárost és egyik segítőtársát, Györffy Andrászt az osztrák hatóságok perbe fogták, de a magyar külügyminisztérium hathatós közbenjárására jelentős összegű óvadék fejében szabadon bocsátották őket.⁴⁷ A magyar kormány ebben az időben – nem meglepő módon – jelentős hírszerző- és propagandahálózatot működtetett Csehszlovákiában, a trianoni békeszerződés előtt a Magyar

---

turanizmus ezoterikus eszmeisége inspirálta, céljai között szerepelt a feltevése szerint közös ázsiai eredetű, ún. turáni népek (törökök, mongolok, finnugorok, stb.) gyökereinek feltárása, megismerése és nyilvánossággal való megismertetése. Ebből a szervezetből nőtt ki magát 1920-ban az MTA keretein belül létrehozott, tudományos kérdésekkel foglalkozó Kőrösi Csoma Társaság, továbbá a Magyar–Finn Társaság, Magyar–Észt Társaság, 1924-ben a Magyar Nippon Társaság, 1943-ban pedig a Magyar–Török Társaság. Tagjai többek között tudósok, utazók, arisztokraták, politikusok és pénzemberek voltak megtalálhatók, köztük a korszak befolyásos személyiségei is. Azt egyesület Turán címen folyóiratot is kiadott. (Ld. ABLONCZY Balázs, *Keletre, magyar! A magyar turanizmus története*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2016.)

⁴⁷ ABLONCZY, *A frankhamisítás, i. m.*, 32.

Királysághoz tartozó Felvidéken, szoros kapcsolatban a szlovákiai kisebbségi magyar politikai élet szereplőivel. Ez a szervezet volt az úgynevezett Felvidéki Comité, a szokolhamisítási ügy résztvevői pedig erősen kötődtek ehhez a hálózathoz, melyben Kánya Kálmán – ebben az időben külügyminiszter-helyettes, később külügyminiszter – ugyancsak igen tevékenyen közreműködött. Még az a hír is szárnyra kapott, hogy Mészáros Gyuláékért egyenesen gróf Bánffy Miklós külügyminiszter fizette ki az óvadékot, és a pénzt maga Teleki Pál – korábbi és későbbi – miniszterelnök vitte ki Bécsbe, amit persze a magyar kormány igyekezett cáfolni.⁴⁸ Összességében megállapítható, hogy a balul sikerült szokol-hamisítás egyértelműen egy irredenta érzelmek által hajtott, magas magyar politikai körök által – tevőlegesen vagy hallgatólagosan – támogatott akció volt, és miként arra összegző tanulmányában Ablonczy Balázs is felhívja a figyelmet, feltehetőleg személyi átfedések mutathatók ki a szokol- és a valamivel későbbi frankhamisítás kulcsfigurái között. Mészáros Gyula, a szokolhamisító csoport vezetője például Windischgrätz Lajos hercegnek – aki az 1848-as szabadságharc osztrák altábornagyának unokája volt –, a frankhamisítás egyik értelmi szerzőjének, a legitimista politikai kalandornak

---

⁴⁸ ABLONCZY, *A frankhamisítás, i. m.*, 32–33.

szűkebb baráti köréhez tartozott.⁴⁹ Bár Mészáros a szokolbotrány után Törökországba távozott, a frankhamisítás előkészítésében is szerepet vállalhatott, az akcióban pedig ugyancsak feltűnően sok felvidéki illetőségű vagy származású személy vett részt.⁵⁰

Érdemes megemlíteni, hogy 1922-ből is ismerünk egy szokolhamisítási ügyet, amely talán az előző hamisításhoz is kapcsolódott. A vádak szerint Kovács Tivadar, Tarnovszky Pál és Szalay János 1922 decemberében Budapesten arra tettek előkészületeket, hogy 50 szokolos bankjegyet hamisítsanak, amihez be is szerezték a szükséges kellékeket: másológépet, festéket, papírt, körzöt és egy üvegklisét, ezek segítségével Szalay János vádlott a laboratóriumában cinklemez klisét is készített. A nyomozás során tett vallomások arról tanúskodnak, hogy Kovács Tivadar – a korszak ismert szélsőjobboldali szereplőinek, a Kovács testvéreknek az egyike – egy bizonyos Jablonszky Jenő nevű, felvidéki származású magyar honvéd főhadnagytól kapta a hamisításhoz szükséges üvegklisét, néhány rajzot és a mintaként szolgáló 2 bankjegyet; Jablonszky állítólag azt indítványozta, hogy a hamis pénzt a Kettőskereszt Vérszövetség

---

⁴⁹ ABLONCZY, *A frankhamisítás, i. m.*, uo.

⁵⁰ ABLONCZY, *A frankhamisítás, i. m.*, uo.

titkos katonai szervezet részére bocsássák, akik azt a jövőben irredenta célra fordítják, és így zavart keltenek a Felvidéken. Kovács Tivadar hamisítási szándékát közölte Tarnovszky Pállal, azzal az indoklással, hogy „felsőbb helyen” is kívánják e terv megvalósítását. Tarnovszky egy felvidéki barátjától, Balázsovich Jenő főhadnagytól 150 ezer koronát kapott a hamisítás anyagi előkészületeihez. Kovács bemutatta Tarnovszkyt Szalay János műszaki rajzolóknak, akit megbíztak a kivitelezéssel, majd Tarnovszky és Szalay együtt megvásárolták a szükséges anyagokat. A Szalay laboratóriumában elkészült cinklemez kliséjét eljuttatták Makay Imre⁵¹ tüzér századosnak, Prónay Pál különítménye prominens tagjának a Kettőskereszt Vérszövetség vidéki egységei parancsnokának, ám a vádlottak állítása szerint az az utasítás érkezett vissza, hogy „felsőbb helyen” nem járulnak hozzá a szokolhamisításhoz, így a kliséjét és a rajzokat megsemmisítették. (A „felsőbb hely” adott esetben a Kettőskereszt Vérszövetség magasabb parancsnokságát, Siménfalvyi Tihamár ezredest vagy Csörgey Károly vezérkari ezredest, a tüzérség későbbi főszemlélőjét jelenthette, amely állami titkos katonai szervként működött.) A három vádlott hiába

---

⁵¹ Makay Imre: tüzér százados, a Prónay-különítmény tisztje, a Kettőskereszt Vérszövetség állítólagos vidéki parancsnoka. (PRÓNAY, *i. m.*, 161–162.)

vonta vissza a nyomozás során tett vallomásait, és hivatkoztak arra, hogy a felszerelések egy kísérleti fényképészeti eljáráshoz kellettek, a királyi törvényszék a részletes és egymást kiegészítő vallomások alapján pénzhamisításra irányzott szövetség vétségében bűnösnek találta, és két hónap fogházra ítélte őket.⁵² (Ugyanezzel a cselekménnyel együtt tárgyalta a törvényszék Kovács Kornél, Kovács Árpád, Kovács Tivadar, Becker István, Szalay János, Szobodeczky Aladár, Umlauff Siegfried, Tarnovszky Pál, Sztahó Szavér és Láng Ede büntetőügyét, akiket az állam és a társadalom törvényes rendjének erőszakos felforgatására irányuló szervezkedéssel vádoltak, ám végül bizonyítékok hiányában valamennyiüket felmentették. Az egyetlen tárgyi bizonyíték, 18 kg ekrazit⁵³ lefoglalása nem volt elegendő az elmarasztaló ítélethez, noha olyan súlyos vádpontokat is megfogalmazott az ügyészség, mint a Dohány utcai zsinagóga felrobbantására, ismert politikusok elrablására, terrorcsapatok szervezésére, valamint egy nagyváradi bankrablásra tett

---

⁵² A Kovács testvérek és bűntársaik ügyében hozott ítélet Márffy József és társai büntetőügyében iratainak csatolt részeként is fennmaradt, ld. HU-BFL-VII-5-c-25646/1924.

⁵³ A Kovács fivérek szervezkedéséről a sajtó is érzékletesen beszámolt. Pl. *Tizennyolc kilogramm ekrazitot találtak Czigány Ferenc pót-városatya lakásán*, Pesti Napló, 1923. június 23.

előkészületek, illetőleg különböző lőfegyverek és robbanóanyag beszerzése a fenti célok megvalósítására.⁵⁴ A Kovács testvéreknek persze magasabb pártfogóik is lehettek, többek között Andréka Károly főkapitány-helyettes, a budapesti politikai rendőrség vezetője személyében.⁵⁵)

---

⁵⁴ Ld. HU-BFL-VII-5-c-25646/1924.

⁵⁵ Vö. VARGA Krisztián, *Ellenség a baloldalon. Politikai rendőrség a Horthy-korszakban*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2015, 60–61.

A frankhamisítási botrány, 1925–1926

A szokolhamisításnál valamivel komolyabb, mára jól ismert frankhamisítás az 1920-as években, elsősorban a revizionista ideológia mentén működő, radikális jobboldali titkos társaságok és paramilitáris szervezetek működésének, illetve a német-osztrák-magyar titkos tárgyalások és a Fehér Internacionálé elvetelt gondolatának sajátos utójátékának is tekinthető. Az 1925-ben kirobbant, mára jól ismert, nagy bel- és külpolitikai visszhangot kiváltó botrány mind célját, mind megvalósítását tekintve elhibázott és Magyarországra nézve középtávon sokkal inkább káros, mint hasznos akciónak bizonyult.⁵⁶

A frankhamisításról a szokolügyhöz hasonlóan elmondható, hogy mélyen érintettek voltak benne a legmagasabb magyar politikai körök, még ha a szereplők nem is egyforma intenzitással álltak ki a szándék mellett. Tény, hogy 1925. december 15-én Amszterdamban a holland rendőrség őrizetbe vette

---

⁵⁶ A frankper iratanyaga fennmaradt Budapest Főváros Levéltárában: HU-BFL-VII-18-d-193/1926; valamint a tárgyalási jegyzőkönyvek kivonatait a Magyar Távirati Iroda napi hírei is közölték: HU-MNL-OL-K 429-1926. 05. 07.-10. 14.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/Frankper_1926_frankper/?pg=0&layout=s

Jankovich Arisztid magyar honvéd ezredest, gróf Csáky Károly honvédelmi miniszter sógorát,⁵⁷ miután hamis ezerfrankos bankjegyekkel akart fizetni, majd szállodai szobája átkutatása során egész bőröndnyi hamis pénzt találtak a nyomozók, ez pedig olyan nemzetközi botrányt okozott, mely majdnem a miniszterelnök, Bethlen István lemondásával végződött. Jankovich diplomata státuszára hivatkozva akart kibújni a felelősségre vonás alól, és a magyar külügyminisztérium diplomáciai futárigazolványát mutatta fel a holland rendőrségnek, ráadásul a magyar külügyi tárca meg is erősítette Jankovics diplomáciai megbízatásának tényét, mindez pedig nyilván szintén a magyar kormány magas szintű érintettségére utalt. Nem sokkal később rendőrkézre kerültek Jankovich ezredes bűntársai, Mankovich György harisnyagyáros és újságíró, valamint Marsovszky György újságíró, volt tüzér hadnagy, Gömbös Gyula korábbi parlamenti titkára is.⁵⁸

Bár maga a botrány csak 1925-ben tört ki, a szervezkedés már 1921–1922 körül megkezdődött, és a magyar politikai erők egy része ebben az időben,

---

⁵⁷ Ebből kifolyólag az is nehezen képzelhető el, hogy Csáky Károly honvédelmi miniszter valamilyen szinten ne lett volna involvált a frankhamisításban.

⁵⁸ ABLONCZY Balázs, *A miniszterelnök élete és halála. Teleki Pál (1879–1941)*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2018, 165.

mint fentebb már ismertettük, élénk kapcsolatban állt a német (elsősorban bajor) szélsőjobboldali politikai szereplőkkel.⁵⁹ A hamis frankok nyomtatása és forgalomba hozatala a francia gazdaság gyengítése céljából eredetileg tehát a radikális jobboldali német katonai és politikai körök terve volt, a németek azonban az 1923-as müncheni sörpuccs kudarca és a radikális jobboldali erők háttérbe szorulása után félretették az ötletet.⁶⁰ A tervet végül hasonló szellemiségű, magyar politikai szereplők valósították meg, mégpedig német segítséggel beszerzett eszközökkel. A frankhamisítás egyik vezéralakja, Windisgrätz Lajos herceg, egykori közéleti miniszter, a magyar legitimista politika erők egyik osztrák származású vezéralakja, a korszak egyik ismert kalandorpolitikusa az 1920-as években jó kapcsolatokat ápolt a magyar szélsőjobboldallal is, így az akkor feltörekvő fajvédő politikussal, Gömbös Gyula későbbi miniszterelnökkel is, így Gömbös, a nagy politikai manipulátor és a korabeli jobboldali titkos szervezetek *spiritus rector*ának szerepe ebben az ügyben is egyértelműnek látszik. Egyértelműnek látszik már csak azért is, mert többek között a fentebb említett Marsovszky György hadnagy,

---

⁵⁹ ABLONCZY, *A frankhamisítás*, 33.

⁶⁰ ROMSICS Ignác, *Bethlen István*, 293.

Gömbös Gyula egykori titkára volt az egyik terjesztő, aki hamis frankbankjegyekkel lelepleződött. Marsovszky a frankperben később egyébként zavarosan túlzó, romantikus vallomást tett, mely szerint meggyilkolták volna, ha megpróbál kiszállni az ügyből, végül idegkimerültséggel egy időre egy hollandiai szanatóriumba került.⁶¹

A hamisítási ügy további, igen fontos szereplője volt Arhtur Schultze litvániai születésű, német bankszakember is, aki a körülményeket egyébként komolyabb hamisítási akcióra alkalmatlannak minősítette. A kormány és a legmagasabb magyar politikai körök támogatásáról egyértelműen tanúskodik többek között Gerő László honvéd őrnagy, katonai térképész szerepe, aki a trianoni békeszerződés katonai korlátozásai okán rejtetten működő katonai szerv, a formálisan a Pénzügyminisztérium alárendeltségébe tartozó Állami Térképészeti Intézet egyik alapítója volt. Schultze és Gerő lényegében együtt biztosították a technikai háttérrel és szakértelmel a hamis bankjegyek előállításához, a hamis pénz nyomtatására használt gépek pedig 1924. augusztus 8-án érkeztek meg Magyarországra Németországból, Münchenből.⁶² A hamisításhoz szükséges papírt a

---

⁶¹ ABLONCZY, i. m. 50–51.

⁶² ABLONCZY, i. m. 37.

magyar összeesküvők ugyancsak Németországból szerezték be, mégpedig Eugen Trauttman müncheni térképnyomdász közreműködésével.⁶³

Gerő László későbbi visszaemlékezése szerint szintén a magyar állami vezetés magas szintű érintettségére utal, hogy Janky Kocsárd (ekkoriban még ugyancsak rejtésben tevékenykedő) honvéd vezérkari főnök⁶⁴ 1925-ben feltehetőleg mindenről tudott, az egyik hamisításhoz használt, külföldről rendelt nyomdaberendezés árát pedig egyenesen a magyar Pénzügyminisztérium egyenlítette ki.⁶⁵ Ezzel együtt magának Bethlen István miniszterelnöknek a feljegyzései is arról tanúskodnak, hogy ő maga már viszonylag korai stádiumban, 1922-ben tisztában

---

⁶³ ABLONCZY, *A miniszterelnök élete és halála. Teleki Pál (1879–1941)*, 168.

⁶⁴ A trianoni békeszerződés megtiltotta a vesztes országoknak a fegyverkezést és a hadászati értelemben véve komolyabb, támadó hadműveletek végrehajtására alkalmas hadsereg fenntartását, ezért a fegyverkezés és hadseregfejlesztés sokáig – Németországhoz hasonlóan – Magyarországon is csak titokban folyhatott. Vezérkara, tervező- és kidolgozó-szervezete általában harcképesebb hadseregeknek van, Magyarországnak ellenben ekkoriban formálisan csak minimális létszámú, területvédelmi és belbiztonsági feladatokra alkalmas katonasága lehetett, a vezérkar és a tényleges vezérkari főnök tehát egy ideig rejtve tevékenykedett.

⁶⁵ ABLONCZY, *A frankhamisítás*, 40.

volt a majdani hamisítók szándékával,⁶⁶ és barátját, Teleki Pál korábbi miniszterelnököt kérte meg, hogy a hamisítást lehetőleg minden erejével igyekezzen megakadályozni.⁶⁷

Bethlen Istvánról minden valószínűség szerint elmondható, hogy józan gondolkodású reálpolitikusként igyekezett elejét venni a Magyarország stabilitását és külkapcsolatait veszélyeztető, kalandorjellegű szabotázsakciónak, és bár politikai felelősség az ügyben terhelheti, büntetőjogi valószínűleg nem.⁶⁸ A Térképészeti Intézettel szoros munkakapcsolatban álló, civilben földrajztudós Teleki Pál saját későbbi vallomása szerint szemmel tartotta Gerő Lászlót, és arra igyekezett rávenni, hogy az győzze meg Windischgrätz Lajost: a hamisítás nem kivitelezhető abban az értelemben, hogy annak eredményeképpen elfogadható minőségű, a lebukás kockázata nélkül forgalomba hozható hamis frankbankjegyek keletkezzenek, illetve Nádosy Imre országos rendőrfőkapitány is azt az utasítást kapta, hogy figyeljen oda a szervezkedésre, és az érintetteket igyekezzen lebeszélni róla.⁶⁹

---

⁶⁶ *Bethlen István titkos iratai*, 204–207. Idézi: ABLONCZY, i. m. 41.

⁶⁷ ABLONCZY Balázs, *A miniszterelnök élete és halála*, 167–171.

⁶⁸ ROMSICS, i. m. 296–297.

⁶⁹ ABLONCZY, *A frankhamisítás*, 37–38.

Mint nem sokkal később kiderült, ironikus módon Nádosynak, aki az 1920-as években számos jobboldali, irredenta titkos társaságban, többek között az Etelközi Szövetségben is vezetőségi tag volt,⁷⁰ illetve egyes vélemények szerint a Kettőskereszt Vérszövetségben is vezető szerepet töltött be,⁷¹ irányító szerepe volt az irredenta célokat szolgáló frankhamisításban, nem csupán hallgatólagosan támogatta és nézte azt tétlenül a rendőrség első embereként. A hamisítók körülbelül 35 000 darab ezerfrankos bankjegyet terveztek előállítani és forgalomba hozni, ebből a valóságban – több ütemben és változó technikával, kő- és fémnyomatokkal is⁷² – körülbelül 30 000 darab, változó minőségű hamisítvány készült el, ebből körülbelül 4400 volt jó, 9000 közepes, 16 000 darab pedig gyatra minőségű.⁷³ Jankovich Arisztid és bűntársai amszterdami fiaskója után a terjesztőket, közreműködőket sorra tartóztatták le Hamburgban, Koppenhágában és Milánóban. A magyar hatóságok

---

⁷⁰ ZADRAVECZ, i. m. 188–189.

⁷¹ CSÁNK Endre, *Nádosy, a titkos társaságok vezére*, Magyarország, 1926. április 4., 7.

⁷² A frankhamisítás numizmatika és technikai háttéréről bővebben lásd: GARAMI Erika, *Az 1920-as évekbeli magyarországi frankhamisítás numizmatikai vonatkozásai*, Numizmatikai Közlöny, 2003-2004/CII–CIII, 65–71.

⁷³ ABLONCZY, i. m. 37.

végül főszervezőkként őrizetbe vették Windischgrätz Lajos herceget, a titkárát, Rába Dezsőt, a komornyikját, Kovács Gáspárt, valamint a tevékenységüket éveken át fedező Nádosy Imre országos rendőrfőkapitányt.

A magyar bíróság a perben Teleki Pált tanúként hallgatta meg, aki minden valószínűség szerint – később nyilvánosságra került feljegyzéseinek tanúbizonysága alapján – jóval többet tudott annál, mint amit a bíróságnak elmondott, és jóval jelentősebb szerepe volt az ügyben, mint ahogyan azt a perben hivatalosan értékelték.⁷⁴ Rába Dezső a bíróság előtt tett vallomásában ugyancsak Telekit jelölte meg, mint a frankhamisítás egyik irányítóját. Bethlen István miniszterelnök pozíciója egy időre instabillá vált, de végül a helyén maradt, többek között azért, mert a nyugati nagyhatalmak

---

⁷⁴ Ablonczy Balázs is felhívja rá a figyelmet összegző tanulmányában, hogy miniszterelnökként még Teleki Pál nevezte ki Nádosy Imrét országos rendőrfőkapitánynak, Gerő László katonai térképészt a cserkészmozgalomból ismerte, Mészáros Gyula turkológussal, a szokolhamisítási ügy kulcsfigurájával pedig még a Turáni Társaságban dolgozott együtt. Mészáros Gyula a frankhamisításban is szerepet játszott, Teleki szoros kapcsolati hálója az érintettekkel igen határozottan a korábbi/későbbi miniszterelnök vezető szerepére utal. Vö. ABLONCZY, i. m. 48.; valamint: ABLONCZY Balázs, *Keletre, magyar! A magyar turanizmus története*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2016, 103–104.

részben őt mint nyugatias gondolkodású-orientáltságú politikust látták a magyarországi konszolidáció és stabilitás biztosítékának.⁷⁵ Bethlent persze nagyon komoly támadások érték az ellenzék részéről, és a szomszédos kisantant országok vezetése, többek között Edvard Beneš csehszlovák államelnök is úgy ítélte meg, hogy a magyar miniszterelnök is jelentős szerepet játszhatott a frankhamisítási ügyben, és Bethlen lemond(at)ását szorgalmazta.⁷⁶ Francia részről felmerült ugyanez a lehetőség, és a magyar Állami Térképészeti Intézet hamisításban játszott szerepe miatt még Magyarország ellen lefolytatandó, igen szigorú katonai vizsgálat lehetősége is szóba került. Elsősorban az angol és az olasz kormány és diplomácia közbenjárásának köszönhető, hogy Bethlent végül is a Népszövetség és a Nagykövetek Tanácsa nem marasztalta el különösebben, sőt, Anglia nevében Austin Chamberlain brit külügyminiszter a konszoldiáció jegyében nem csupán Magyarország nemzetközi pénzügyi, de katonai ellenőrzésének mihamarabbi megszüntetését is támogatta.⁷⁷ Bethlen rutinos reálpolitikusként ügyesen lavírozott mind a kül-, mind a belpolitikai színtéren, Magyarországon pedig, ahol Trianon

---

⁷⁵ ROMSICS, i. m. 295–296.

⁷⁶ ROMSICS, i. m. 294.

⁷⁷ ROMSICS, i. m. 295.

sérelme és az irredentizmus eszméje érthető módon hatotta át a közvéleményt, sokan egyenesen hazafias cselekedetként értékelték a balul sikerült pénzhamisítási akciót, a hamisítókkal látszólag szolidáris miniszterelnök imázsa pedig egyenesen növelte Bethlen népszerűségét.⁷⁸ Horthy Miklós komrányzó ugyancsak rendíthetetlenül támogatta a miniszterelnököt, akinek így a hatalmas botrányból sikerült maga és kormánya számára politikai tőkét kovácsolnia. Bár Bethlen Isván kormánya 1926. október 14-ével formálisan lemondott, a kormányzó ezt nem fogadta el.⁷⁹ Ellenben mindez jó alkalom volt arra, hogy a frankhamisítási botrányban leginkább kompromittálódott kormánytag, a rendőrséget is felügyelő Rakovszky Iván belügyminiszter, aki feltehetőleg fedezte Nádosy Imre és társai tevékenységét, szükséges tisztálodozatként 1926. október 15-ével távozhasson a miniszteri székéből, a belügyi tárca élén pedig Scitovszky Béla követte.⁸⁰

A frankügy tárgyalása során a bíróság előtt a vádlottak gyakorlatilag mind hazafias tettnek vallották cselekedetüket, ez pedig számottevően enyhítette a büntetésüket. Windischgrätz Lajost négyévi szabadságvesztésre ítélték, ennek egy részét szanatóriumban és szállodákban töltötte le. Német

---

⁷⁸ ROMSICS, i. m. 297.

⁷⁹ ROMSICS, i. m. 297–298.

⁸⁰ ROMSICS, i. m. 298.

társa, Arthur Schultze litván származású bankszakember idegösszeomlást kapott, majd egy elmegyógyintézetben gyomorvérzés következtében elhunyt.⁸¹ Nádosy Imre rendőrfőkapitányt a bíróság három és fél év börtönbüntetésre ítélte, de Horthy Miklós jóvoltából végül kormányzói kegyelemben részesült,⁸² és rövidesen szabadon távozhatott, majd nyugállományba vonult.⁸³ Rába Dezső, Windischgrätz titkára a mindössze tízhavi börtönbüntetést kapott.⁸⁴

A frankhamisítás eseményei és háttere, illetve az akció ideológiai mozgatórugói mára jórészt ismertek, és az irredenta titkos társaságok, többek között a Kettőskereszt Vérszövetség szerepe az ügyben is bizonyíthatónak látszik, hiszen Siménfalvy Tihamér ezredes, a titkosszolgálati jellegű, diverziós tevékenységet végző katonai alakulat vezetője a Honvédelmi Minisztériumon belül viselt bizalmas beosztásából fakadóan segédkezett a frankügy eltussolására tett kísérletekben is, illetve a per

---

⁸¹ ABLONCZY, *A miniszterelnök élete és halála*, 169.

⁸² A Budapesti Királyi Törvényszék végzése Nádosy Imre kormányzói kegyelemben való részesítése tárgyában, 1928. április 4., in *Iratok az ellenforradalom történetéhez III.*, 588–590.

⁸³ Nádosy Imre kérvénye a belügyminiszterhez nyugdíjának folyósítása ügyében, 1928. május 14., in *Iratok az ellenforradalom történetéhez III.*, 593.

⁸⁴ *Iratok az ellenforradalom történetéhez III.*, 837.

folyamán közvetített a vádlottak között. Windischgrätz Lajos naplója szerint ugyanis Siménfaly ezredes levelet írt neki a fogházba, mely szerint Bethlen miniszterelnök kezeskedik róla, hogy Windischgrätz minden kívánságát teljesíti, ha a tárgyaláson hallgat. (Számos más korabeli, a szélsőjobbhoz kötődő perhez hasonlóan Windischgrätz védelmét a frankperben dr. Ulain Ferenc látta el.)⁸⁵ A Kettőskereszt Vérszövetség neve még a tárgyaláson is felmerült, a tárgyalásvezető bíró többek között Vass József népjóléti és munkaügyi minisztert, a miniszterelnök állandó helyettesét kérdezte, mit tud a jobboldali titkos társaságok szerepéről az ügyben, ő azonban azt állította, legfeljebb az ellenzéki sajtóból, névről ismeri ezeket a szervezeteket, és semmiféle tudomása nincs a működésükről vagy a frankhamisításban játszott szerepükről.⁸⁶

A feltűnően enyhe ítéletek kiszabása után a botrány viszonylag gyorsan elsimult, a károsult

---

⁸⁵ Vö. PINTÉR István, *Ki volt Horthy Miklós?*, Budapest, Zrínyi Könyvkiadó, 1968, 103–104; valamint DÓSA Rudolfné, i. m. 134. Ha a marxista történészek rendszerváltás előtt keletkezett szakmunkáit elfogult történelemszemlélet jellemzi is, sok megállapításuk nyilván helytálló. A Siménfalvy Tihamér szerepéről tanúskodó levéltári forrás: Windischgrätz Lajos 1926 elején a gyűjtőfogházban írt sajátkezű naplója, 1926 január-június, in *Iratok az ellenforradalom történetéhez III.*, 545–549.

⁸⁶ HU-MNL-OL-K 429–1926. május 7.–október 14. 329. o.

francia Banque de France pedig mindössze jelképes 1 frank kártérítést kért a magyar államtól. Összességében ugyanakkor elmondható, hogy az ügy jelentős presztízsveszteséget okozott a fokozatosan konszolidálódó, ám az első világháború, a trianoni területelcsatolás és a többszörös polgárháború traumáinak nyomait még mindig szükségszerűen magán viselő Magyarországnak.

A magyar ellenzéki és a nemzetközi sajtó az ügy kapcsán negatív színben tüntette fel mind Bethlent és Telekit, mind pedig Horthy Miklós kormányzót, továbbá a francia állam sem rejtette véka alá azon véleményét, hogy az igen kínos és Franciaország irányában barátságtalan incidensért alapvetően a legmagasabb rangú magyar politikusokat is felelősnek tartja.⁸⁷ A magát a bíróságon jogi értelemben tisztázó Teleki neve mellett a diplomáciai iratokban még jó ideig ott maradt a „frankhamisításban érintett” megjelölés, és egy időre visszavonult a parlamenti politizálástól – az 1926-os választásokon nem indult a kormánypárt képviselőjelöltjeként.⁸⁸

---

⁸⁷ ABLONCZY, *A frankhamisítás*, 49.

⁸⁸ ABLONCZY, *A miniszterelnök élete és halála*, 172.

**A frankhamisítási ügy egy lehetséges
utójátéka –
hamis dinárok a Vajdaságban,
1928–1929⁸⁹**

1928. november elején a magyar nyelvű sajtó egy különös ügrről tudósított, amely túlmutatott a napilapok bűnügyi rovatában megszokott eseteken. A helyszín az ekkor már a Szerb–Horvát–Szlovén Királysághoz tartozó Újvidék (*Novi Sad*), az őrizetben lévő gyanúsított pedig egy bizonyos Bicskey Elek, vajdasági születésű elemi iskolai tanító és tartalékos honvéd főhadnagy, aki hamis százdinárosokat kísérelt meg forgalomba hozni, ám egy trafikos október 5-én azonban feljelentette és átadta a rendőrségnek.⁹⁰ A nagy tételben elkövetett

---

⁸⁹ Az ügyet a jelen tanulmány szerzője kiváló levéltáros kollégáival együtt forráskiadvány formájában részletesebben is feldolgozta. Lásd: *A dinárhamisítók nyomában. Bicskey Elek vajdasági magyar tanító pénzhamisítási ügye, 1928–1929*, forráskiadv. BERKES József–KÁNTÁS Balázs–SZABÓ Piroska–SZERÉNYI Ildikó, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2020.

⁹⁰ Vö. a vajdasági Hírlap vagy a Pesti Napló cikkével, mely szerint egy Bicskey István nevű volt bácstopolyai tanítót tartóztattak le a Délvidéken pénzhamisítás vádjával. (*A zágrebi Noviszti szerint a frankhamisításhoz hasonló dinárhamisítást lepleztek le a Vajdaságban. A lap szerint a noviszádi dinárhamisítás főszereplőjét, Bicskei Istvánt a magyarországi ébredők küldték Jugoszláviába – A pénzhamisítók állítólag*

pénzhamisítást hamar összefüggésbe hozták a néhány évvel korábban nemzetközi sajtóvisszhangot kiváltott frankhamisítási botrányal; az esetről több országban is cikkeztek a napilapok, ami arra utal, hogy viszonylag nagy volumenű, nemzetközi érdeklődésre számot tartó bűnügyről volt szó. A bűncselekmény körülményeit, lehetséges hátterét, motivációit és politikai kontextusa leginkább a Vajdasági Levéltárban (*Arhiv Vojvodine*) őrzött szerb nyelvű bírósági periratok, valamint a magyar, szerb és osztrák sajtóforrások rekonstruálható.⁹¹

---

rendszeres összeköttetést tartottak fenn Magyarországgal, Hírlap, 1928. október 13., 5.; A belgrádi „magyar pénzhamisítás” – leleplezett hazugság, Pesti Napló, 1928. november 6., 6.) A Délbácska című napilap ezt helyesbíti: az elkövető keresztnéve nem István, hanem Elek, a szerb sajtó pedig összekeverte egy Bicskey István nevű, ugyancsak bácstopolyai születésű cipésszel, aki ekkor már Budapesten élt, és a cikk megjelenésének időpontjában már évek óta nem járt vajdasági szülővárosában. (Egy Bicskey István nevű bácskatopoli születésű, harminc esztendősen egyén Budapesten él és 1924 óta nem volt Jugoszláviában, Délbácska, 1928. november 6., 4.) A Budapesti Hírlap arról is tudósított, hogy a hírbe hozott Bicskey István egyébként Bicskey Elek rokona volt. (Jugoszláv mese a magyarok dinárhamisításáról, Budapesti Hírlap, 1928. november 6., 2.)

⁹¹ A szerb nyelvű források értelmezése terén újfent köszönet illeti *A dinárhamisítók nyomában* című forráskiadvány társszerzőjét, Berkes Józsefet, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának nyugalmazott főlevéltárosát.

A magyar nyelvű napilapok és a Magyar Távirati Iroda⁹² híradásai mellett az ügy az osztrák sajtó érdeklődését is felkeltette, ahol hét különböző lap – az Arbeiterwille, a Tagblatt, a Linzer Tagespost, az Innsbrucker Nachrichten, a Reichspost, a Neue Freie Presse és a Neues Wiener Journal – szentelt hosszabb-rövidebb cikket az egykori Osztrák–Magyar Monarchia területén bekövetkezett bűncselekménynek.⁹³ Az osztrák (és részben a magyar) sajtó értesülései a belgrádi Vreme [Idő] című napilap

---

⁹² Vö. HU-MNL-OL-K 428 – Magyar Távirati Irodai hírei 1920–1956 adatbázis – Könyvismertetések – Lapszemle, 1928. nov. 8. 237–238. és 262–263., illetve 1929. ápr. 29. 1138–1140.

⁹³ Az ügy német nyelvű sajtorecepciójának felkutatása terén köszönet illeti Szerényi Ildikót, a Magyar Nemzeti Levéltár főlevéltárosát. [*Cím nélküli hír*], Reichspost, 1928. november 7., 3; *In Ungarn wird weitergefälscht. Wieder die „Erwachenden Ungarn“* [*Magyarországon tovább folyik a hamisítás. Ismét az „Ébredő Magyarok”*], Tagblatt, 1928. november 8., 8; *Bethlen-Horthy ließen Dinarnoten fälschen* [*Bethlen és Horthy dinárbankjegyeket hamisítatnak*], Arbeiterwille, 1928. november 7., 2; *Die Dinar-Fälscher-Affäre* [*A dinárhamisítási ügy*], (Linzer) Tages-Post, 1928. november 8., 9; *Ungarn fälscht Dinarnoten* [*Magyarország dinárbankjegyeket hamisít*], Innsbrucker Nachrichten, 1928. november 8., 11.; *Fälschung von Dinarnoten* [*Dinárbankjegyek hamisítása*], Freie Stimmen, 1928. november 8.; 5; *Die falschen Dinarnoten. Die Angaben der Verhafteten* [*Hamis dinárbankjegyek. A letartóztatottak vallomása*], Neue Freie Presse, 1928. november 7., 5.; *Die Dinarfälscheraffäre in Neusatz* [*Az újvidéki dinárhamisítási ügy*], Neues Wiener Journal, 1928. november 7., 10.

1928. november 4-én közzétett hosszabb cikkére⁹⁴ vezethetők vissza, amely „nagy szabású hamisítási és kémügy”-nek aposztrofálta az esetet, valamint Bicskey Elek vallomását és bűnügyi nyilvántartáskor közölt fényképét is közölte. Noha a letartóztatás híre nagy visszhangot váltott ki az osztrák sajtóban, a per lefolyása és az ítélet már nem szerepelt az ausztriai híradásokban. A magyar nyelvű sajtó ellenben mind az anyaországban, mind pedig a Bácskában részletesen taglalta az esetet, és követte annak fejleményeit egészen az 1929-es ítélethirdetésig. A magyar nyelvű lapok igyekeztek védelmükbe venni Bicskey Eleket, és a szerb hatóságok túlkapásairól, igazságtalan vádaskodásairól, veréssel kicsikart vallomásról írtak.⁹⁵ Ezeket érdemes forráskritikával

---

⁹⁴ *Једна велика шпигунско-фалсификаторска афера [Nagy szabású hamisítási és kémügy]*, Vreme, 1928. november 4., 7.

⁹⁵ Az ügy magyar sajtórecepiójának felkutatásáért köszönet illeti Szabó Piroskát, az Országos Széchenyi Könyvtár könyvtárosát. A recepció főbb állomásai a teljesség igénye nélkül: *A belgrádi „magyar pénzhamisítás” – leleplezett hazugság*, Pesti Napló, 1928. november 6., 6.; *Egy dinárhamisító vallomásából új rágalomhadjáratot indítanak a szerbek Magyarország ellen*, Új Barázda, 1928. november 6., 6.; *Jugoszláv mese a magyarok dinárhamisításáról*, Budapesti Hírlap, 1928. november 6., 2.; *A kisantant-sajtó újabb pénzhamisítási ügyeket kohol Magyarország befekettítésére. Az újjvidéki rendőrfőnök is kétkedéssel fogadja az elfogott dinár hamisító védekezését*, Magyar Jövő, 1928. november 6., 1.;

kezeleni, hiszen a közvéleménynek a kisantant országokkal kapcsolatos ellenszenvé befolyásolhatta a híradásokat. Persze nem zárható ki teljes bizonyossággal az ilyen típusú koncepciós eljárás sem, tekintve, hogy a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság is igen rossz viszonyt ápolt a Magyar Királysággal, és a magyar állampolgárokat hátrányos elbánásban részesíthette, főként, ha azok a szerb–horvát–szlovén állam sérelmére követtek el valamely bűncselekményt.

Bár a korabeli újságok megpróbálták nagy alaposággal feltárni a közvélemény számára felettébb érdekes eseményeket, azok rekonstruálását kétségtelenül az egymáshoz kapcsolódó levéltári iratok teszik lehetővé a leghitelesebb módon. A szerbiai Vajdasági Levéltár őrizetében Bicskey Elek ügyének néhány dokumentuma megtalálható; kiemelkedő jelentőséggel bír a nem sokkal a letartóztatása után jegyzőkönyvbe vett vallomása,⁹⁶ illetve az Újvidéken lefolytatott büntetőbírósi

---

Pénzhamisításai vádat koholnak a szerbek az Ébredők ellen, Magyarország, 1928. november 6., 2.; Újabb rágalmazási manőver Magyarországra ellen, Dunántúl, 1928. november 6., 6.; Semmi közöm az Ébredő Magyarokhoz, mondotta a hamisított százdinas bankjegyek forgalomba hozatalával vádolt Bicskei Elek nyírábrányi tanító, akit a noviszádi törvényszék tegnap öt évi fegyházra ítél, Délbácska, 1929. április 28., 5–6.

⁹⁶ RS-002-F79-K-1928-3612.

perének 1929 áprilisában keletkezett jegyzőkönyve.⁹⁷ A helyenként ellentmondásos információkat tartalmazó iratokból kiderül, hogy a Vajdaságban, Bácsstopolyán (*Bačka Topola*) született, római katolikus vallású, nős, háromgyermekes gyanúsított, majd vádlott 1920-ban költözött át Magyarországra mint optáns⁹⁸ – Bicskey ugyanis az első világháborút lezáró békeszerződés után a magyar állampolgárságot választotta a szerb ellenében, míg rokonai, köztük édesanyja is a Vajdaságban maradtak. Az áttelepülés után a fiatalember Izsákon, Kunszentmiklóson, majd Nyírábrányban elemi iskolai tanítóként helyezkedett el; édesanyját évente néhány alkalommal, útlevéllel látogatta meg. A peranyaghoz csatolt, a Szabolcs-Szatmár megyei alispán által 1927 decemberében kiállított útlevél⁹⁹ a kisméretű, fekete-fehér fénykép mellett a kor gyakorlatának megfelelően Bicskey személyleírását is tartalmazza, és alacsony, hosszúkás arcú, szőke hajú, zöld szemű emberként jellemzi a férfit, foglalkozását pedig magánzöként adja meg. (Bicskey

---

⁹⁷ RS-002-F79-K-1928-3612.

⁹⁸ Optáns: olyan személy, aki nemzetközi jellegű területrendezés (pl. lakóhelyének más állam területéhez való csatolása, lakosságcsere) alkalmával állam-polgárságot választ.

⁹⁹ RS-002-F79-K-1928-3612. A peranyaghoz csatolt, Bicskeytől lefoglalt útlevél 1927-es kiállítású, és mint ilyen, mindenképpen hiteles dokumentumnak tekinthető.

ekkori munkanélküliségét a magyar sajtó is hangsúlyozta: mint a B-listázás¹⁰⁰ áldozatáról számolt be róla a bűnügy kapcsán a család helyzetét röviden felvázolva a Délbácska című vajdasági napilap.¹⁰¹)

Bicskey Eleket pénzhamisítás vádjával 1928. október 5-én állították elő, majd vizsgálati fogságba vetették. A peranyag szerint 1928. szeptember és október folyamán, Újvidéken 12, Szabadkán (*Subotica*) 9, Újverbászon (*Vrbas*) pedig 3 alkalommal fizetett hamis százdinárossal; letartóztatásakor 132

---

¹⁰⁰ B-listázás: nagyarányú közalkalmazotti létszámcsökkentés, amely az 1920-as években több hullámban, elsősorban 1922 és 1924 között zajlott le. A mindenkori kormány a közalkalmazotti, köztisztviselői réteg létszámának csökkentésével egyrészt az államháztartás egyensúlyát igyekezett helyreállítani, másrészt a politikailag megbízhatatlannak ítélt személyeket akarta ilyen módon eltávolítani a közszférából. A B-listázás különösen sok tanító és tanár pályáját törte derékba, az így munkanélkülivé váló pedagógusok száma megközelítette a tizezret. (GYÁNI Gábor, *Magyarország társadalomtörténete a Horthy-korban*, in KÖVÉR Görgy–GYÁNI Gábor, *Magyarország társadalomtörténete a reformkortól a második világháborúig*, Budapest, Osiris, 2006, 176.)

¹⁰¹ A hamisított százdináros bankjegyek terjesztésével gyanúsított Bicskey Elek tanítót tegnap három óra hosszat hallgatta ki a vizsgálóbíró, Délbácska, 1928. november 7., 3. (Bicskey Elek B-listára kerülésének időpontja pontosan nem állapítható meg, a vallomása és az említett útlevél bizonyosága szerint feltehetőleg 1927-ben történt.)

darab hamis 100 dináros bankót találtak nála¹⁰² – ez mai vásárlóértéken számolva hozzávetőleg egymillió forintnak feleltethető meg.

A bírósági per főtárgyalási jegyzőkönyvének tanúsága szerint a Vajdaságba anyjához hazalátogató, egyébként Magyarországon élő és tevékenykedő Bicskey Elek első vallomásában – melyet feltehetőleg rögtön október 5-ei őrizetbe vétele után tett – azt állította, hogy Szabadkán, a vasúti pályaudvar várójában egy ismeretlen fiatalembertől kapta a hamis százdináros bankjegyeket, aki azt a kérést intézte felé, hogy lehetőleg hozza azokat forgalomba. Ezután Bicskey (600 pengőért, mintegy 5000 dinárért) megvásárolta az illetőtől a 150 darab hamis 100 dináros címletű papírpénzt. Mindemellett vallomásában elismerte, hogy tagja volt az Ébredő Magyarok Egyesületének, ám azt tagadta, hogy ebben az ügyben ez szerepet játszana.¹⁰³ Kisvártatva, október 7-én, illetve 11-én azonban újabb vallomást tett, amelyben ezt a szélsőjobboldali szervezetet nevezte meg mint a pénzhamisítási akció kiötlőjét és lebonyolítóját – mindezt pedig a későbbi bírósági főtárgyaláson, 1929 áprilisában vonta vissza, ismét az ismeretlen fiatalemberre és a tőle megvásárolt bankókra utalva.¹⁰⁴ *„Az újvidéki rendőrség rendkívül*

---

¹⁰² RS-002-F79-K-1928-3612.

¹⁰³ Vö. RS-002-F79-K-1928-3612.

¹⁰⁴ Vö. RS-002-F79-K-1928-3612.

alapos nyomozásának köszönhetően, amelyet már régóta folytat, sikerült felgöngyölíteni az ügy szálait, melyek minden kétségen kizáróan az Ébredő Magyarokhoz vezetnek” – zárta rövidre az ügy értelmezését még 1928. november 4-én a szerb Vreme.¹⁰⁵ De hogyan lett egy munkanélküli tanító egy ilyen jelentős(nek ítélt) bűncselekmény elsörendű (és egyetlen) vádlottja? A dinárhamisítási ügy történelmi kontextusba helyezéséhez érdemes áttekinteni azokat a párhuzamokat, amelyek a kortársak számára is felmerültek a furcsa eset magyarázatául. A pénzhamisítás ugyanis természet-szerűleg büntársakat, sőt, szervezetséget igénylő bűncselekmény, és ugyan számos egyszerű, haszonszerzési célú hamisítási ügyről is tudunk, a technikai háttér (nyomólemezek, alkalmas papír stb.) biztosítása okán a korszakban gyakoriak voltak a kormányzati vagy politikai indíttatású bankjegyhamisítások is. A motiváció tehát akár Bicskey Elek esetében is – a haszonszerzésen túl – lehetett politikai természetű, amint arra az 1920-as években már többször is volt példa a magyar történelemben, miként azt a korábbiakban már részletesen ismertettük.

---

¹⁰⁵ *Једна велика шпигунско-фалсификаторска афера [Nagyszabású hamisítási és kémügy], Vreme, 1928. november 4., 7. A cikk magyar fordítását ld. a kötetben közölt források között.*

Bírósági perének főtárgyalási jegyzőkönyve szerint a tárgyaláson védekezéséért Bicskey Elek azt is felhozta, hogy az Ébredő Magyarok Egyesületének bizonyos tagjai életveszélyesen megfenyegették őt, amennyiben nem hajlandó a tőlük kapott hamis pénzt forgalomba hozni. Védekezését nem vették figyelembe, azon okból, hogy szabályos útlevéllal utazott évente rokonait meglátogatni a Vajdaságba (e látogatások alkalmával pedig helyzetjelentéseket készített az ÉME részére), valamint jegyzőkönyvbe vett vallomásban állította azt, hogy Dénes Imre beszélte rá a hamis pénz forgalomba hozatalára a szerb gazdaság gyengítése céljából.¹⁰⁶ Fontos adalék, hogy Bicskey a tárgyalásról szóló sajtóbeszámoló tanúsága szerint elismerte, hogy Dénes Imre létezik, sőt, távoli rokona, de már évek óta nem látta.¹⁰⁷ Az, hogy a jegyzőkönyvben szerepelt nevek jó része nem volt valós, s az ÉME is elhatárolódott az ügytől, nem bizonyít és nem is cáfol semmit, tekintettel az ilyen akciók konspiratív jellegére. Ám ha az ismeretlen személytől kapott hamis százdinárosok vallomását tekintjük is igaznak, még ez a feltevés is engedhet következtetni titkosszolgálati jellegű konspirációra. A

---

¹⁰⁶ RS-002-F79-K-1928-3612.

¹⁰⁷ *Semmi közöm az Ébredő Magyarokhoz, mondotta a hamisított százdináros bankjegyek forgalomba hozatalával vádolt Bicskey Elek nyírábrányi tanító, akit a noviszádi törvényszék tegnap ötévi fegyházra ítél, Délbácska, 1929. április 28., 6.*

Bicskey Elek által lefestett, számára (állítása szerint) ismeretlen férfi, akitől a hamis bankjegyeket kapta, talán pontosan tudta, kit is környékez meg a feladattal, és habár e forgatókönyv szerint a tanító valóban nem ismerte pontosan a megbízóit, azok esetleg jó előre titokban adatokat gyűjtöttek róla, és a maguk módján nagyon is ismerték őt.

A sajtóban megjelent, Bicskey Elektől származó információkkal ellentétben (amelyek azt részletezik, hogy a férfit heteken át verték, kezét-lábát összekötözték, kínozták, éjszaka vallatták, mindaddig, amíg az Ébredő Magyarok Egyesületét nem volt hajlandó belekeverní az ügybe s jegyzőkönyvbe nem mondta a detektívek által diktált neveket),¹⁰⁸ a per iratai alapján a vádlott a tárgyaláson elismerte, hogy a hathónapos vizsgálati fogság alatt a szerb rendőrök nem bántalmazták, és nem csikartak ki belőle kényszerrel vallomást.¹⁰⁹ Egy magyarelles koncepció perhez, amelyhez a bizonyítékokat és a vallomásokat a szerb hatóságok koholták volna, egyetlenegy személy „leleplezése” és

---

¹⁰⁸ *Semmi közöm az Ébredő Magyarokhoz, mondotta a hamisított százdináros bankjegyek forgalomba hozatalával vádolt Bicskei Elek nyírábrányi tanító, akit a noviszádi törvényszék tegnap ötévi fegyházra ítélt, Délbácska, 1929. április 28., 5-6.; Bicskey Elek nyírábrányi tanító pénzhamisítási pöre Újvidéken, Magyarország, 1929. április 30., 4.*

¹⁰⁹ Vö. RS-002-F79-K-1928-3612.

rács mögé juttatása igencsak sovány eredmény lenne, ezért ez a feltevés kevésbé felelhet meg a valóságnak, noha ismerünk példát Romániából az ÉME ellen folytatott koncepciós perre is, ahol többeket távollétükben ítéletek el.¹¹⁰ Mint arról korábban már volt szó, a szerbhorvát nyelv ismeretének hiánya sem jelentette azt szükségszerűen, hogy a vádlott helyzetével a hatóságok visszaéltek volna, általa nem mondott történetet és neveket véve jegyzőkönyvbe az állami hírszerzés feltevései alapján. Ha így is lett volna, a pénzhamisítás értelmi szerzőinek és megvalósítóinak nevei – akár pontatlan nevei is – és személyleírásai aligha lehettek ilyen részletgazdagon a titkoszolgálatok birtokában, és a – létező – Dienes/Dénes Imre sem feltétlenül volt ismert előttük, vagy ha igen, ezek szerint kicsúszott a szerb hatóságok kezéből.

---

¹¹⁰ A vád szerint az Ébredő Magyarok Egyesülete vezetői, közöttük Prónay Pál, Héjjas Iván, Hír György, Turchányi Egon és páter Bónis Lajos (szerzetesi nevén: Arkangyal) merényletet terveztek a román királyi pár ellen, és egészen pontosan 1922. szeptember 3-án akarták volna őket meggyilkolni, illetve meggyilkoltatni, továbbá több román állami vezető ellen elkövetett merénylettekkel akarták volna a román állam rendjét megzavarni. Vö. ZINNER, *Az ébredők fénykora*, 177–178., valamint: GOTTFRIED Barna, *Thuróczy István és a román király elleni merénylet*, Székelyföld, 2010/7, 79–101.

Akármi is a pontos igazság, Bicskey Elek mindenesetre ötéves szabadságvesztést kapott az ügyben eljáró szerb bíróságtól, és enyhítő körülményként csak a forgalomba hozni megkísérelt bankjegyek rossz minőségét és büntetlen előéletét vették figyelembe.

Egyértelműen tehát nem lehet megállapítani, hogy a fiatal vajdasági tanítót pénzhamisítási ügyben politikai motiváció, vagy pusztán a gazdasági haszonszerzés vezérelte. Az ügy kontextusba helyezéséhez említést érdemelhet, hogy a sajtó 1926 elején is cikkezett egy dinárhamisítási ügyről, amelyet először a frankhamisítással hoztak kapcsolatba, de a nyomozás során tisztázódott, hogy egy attól független, Németországból elkövetett csalásról van szó.¹¹¹ A korszakban több más dinárhamisítási

---

¹¹¹ A bielefeldi nyomdában összesen 8500 darab ezerdinárost készítettek és azonkívül még 30 000 darabot rendeltek; az ügyben a jugoszláv rendőrség a német hatóságokkal együttműködve folytatta le a nyomozást. Letartóztatták a nyomdászt és német bűntársait, valamint több délszláv illetőségű személyt. A dinárhamisítókat a zágrábi törvényszék vonta felelősségre. A letartóztatások helyszíne és a bűnözők illetősége miatt időnként duisburgi dinárhamisítókról számolt be a sajtó. (Ld. *A dinárhamisítás is kapcsolatban van a frankhamisítással*, Világ, 1926. január 6., 3.; *A liberális sajtó a hamis dinárokat is Magyarországra akarja kenni*, Új Nemzedék, 1926. január 10., 5.; *Letartóztatták Németországban a dinárhamisítókat*, Új Nemzedék, 1926. január 12., 4.;

ügyről is tudunk, melyek tárgyalásakor egyszer sem merült fel politikai-titkosszolgálati szál, a sajtó is pusztán gazdasági bűncselekményként táalta azokat.¹¹² Mindez arra utal, hogy a Szerb–Horvát–

Németország kiadja a dinárhamisítókat, Új Nemzedék, 1926. január 14., 2.; *Elfogták a dinárhamisítók vezérét!*, Magyarország, 1926. január 16., 11.; *Hamis pénz itt – hamis pénz ott*, 8 Órai Újság, 1926. január 16., 8.; *A dinárhamisítás nincs összefüggésben a hamis frankok ügyével*, 8 Órai Újság, 1926. január 20., 9.; *Nincs összefüggés a dinár és a frankhamisítás között*, Az Est, 1926. január 20., 12.; *Leleplezett szerb rágalom. A dinárhamisítás hamis vádja*, Budapesti Hírlap, 1926. március 11., 4.; *Dinárhamisítók Duisburgban*, Budapesti Hírlap, 1926. július 10., 7.) A frankhamisítással való időbeli egybeesésre utal az a megjegyzés is, hogy „De harmincezer darabot akartak készíteni, csak hogy a magyar frankosok ügye megzavarta a munkát!» – hallatszik a nekünk érdekes vallomás.” (*Összefoglaló jelentés a hamis pénzek árvizéről Európában*, Pesti Hírlap, 1926. január 17., 9.)

¹¹² 1920-ban egy öt dinárosokra szakosodott budapesti dinárhamisító csoportot fogtak el egy Futó utcai pincében (ld. pl. *Hamis bankjegy-nyomda a Futó-utcában*, Az Est, 1920. november 6., 6.; *Egy magánhivatalnok és egy műszaki rajzoló többmillió értékű dinárt hamisított*, Világ, 1920. november 6., 4.; *Pénzhamisítás – mozi stílusban. Hamis dinárok: több millió értékben – Elfogták a hamisító bandát*, 8 Órai Újság, 1920. november 6., 2.). Az 1920-as években többször akcióba lépett a sajtó által csak „alföldi pénzhamisító banda” néven emlegetett társaság, akik Kiss István és Szerencsés Fekete Vera vezetésével Szegeden és a határ menti falvakban tevékenykedtek, ld. pl. *Egy szentmihályteleki tanyából fényképezett száz dinárosokkal árasztották el a Délvidékét*,

Szlovén Királyságban a bankjegyhamisítás viszonylag gyakorinak számított, s önmagában nem keltett különösebb szenzációt.

Érdemes persze mind a sajtóban megjelent információkat, mind a bírósági iratokat kellő forráskritikával kezelni, és a tartalmukat időnként megkérdőjelezni. Tény, hogy Bicskeynél hamis százdinárosokat találtak, de nem állapítható meg például teljes bizonyossággal, hogy a tanító tagja volt-e az Ébredő Magyarok Egyesületének, mint ahogy az a per irataiban és a sajtóban is szerepel. Ezzel együtt azonban az ÉME valamilyen fokú érintettségére, és így inkább politikai indítékra enged

---

Szegedi Új Nemzedék, 1925. február 28., 2.; Szerencsés Fekete Verének a bíróság előtt. A pengő- és dinárhamisító társaság bűnügye, Az Est, 1928. június 23., 5.; Az alföldi pénzhamisítók vezérét öt és félévi fegyházra ítélte a szegedi tábla, Új Nemzedék, 1929. január 27., 8. A Délbácska című napilap csak 1928-ban szintén több dinárhamisítási esetről tudósított. Ld. A noviszádi fellebbviteli bíróság teljes egészében helybenhagyta a százdináros bankjegyhamisítók büntetését, Délbácska, 1928. február 2., 2.; Hamisítják a százdinárosokat: ötven százalék erejéig hamisított százdinárosok a noviszádi pénzpiacon, Délbácska, 1928. július 5., 4.; A noviszádi ügyészség fogházába szállították a becskerekai pénzhamisítőkat, Délbácska, 1928. augusztus 31., 2.; Továbbá volt egy jelentékeny dinárhamisítási eset Nagykinindán is, melyről az osztrák sajtó is cikkezett. Ld. *Die Geldfälscher von Groß-Kikinda* [A nagykikindai pénzhamisítók], Abendzeitung, 1928. augusztus 28., 2.

következtetni egy képi forrás: bár a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában az Ébredő Magyarok Egyesületének igen töredékesen fennmaradt fondjában¹¹³ nem található olyan irat, amely Bicskey Elek tagságát alátámasztaná, Bicskey perének jegyzőkönyve csatolmányként tartalmazza a férfi fényképpel ellátott, 1927-ben kiállított és a letartóztatás során lefoglalt útlevelét. A korabeli fényképen pedig jól látszik, hogy Bicskey zakója hajtókáján az Ébredő Magyarok Egyesületének pajzs alakú, hármashalmot, kettős keresztet, a háttérben pedig a felkelő napot ábrázoló, piros-fehér-zöld kitűzőjét viseli, ami erősen valószínűsíti a tagságot, bár az 1920–1930-as években a kitűzőt szimpatizánsok is könnyedén beszerezhatték.

A korábban már részletesen ismertetett szokol- és frankhamisítási ügyek azért is állíthatók párhuzamba Bicskey Elek ügyével, mert mindegyik mögött olyan titkos társaságok vagy állami titkos-szolgálati szervek sejlenek fel, amelyek hazafias érzelmű, az elcsatolt területekhez kötődő, katonaviselt kisembereket is csatasorba állítottak az általuk helyesnek vélt cél érdekében. Ilyen

---

¹¹³ HU-MNL-OL-P 2249 – 7. sorozat. Érdemes figyelembe venni, hogy az egyesület iratanyaga a főváros levéltárát ért második világháborús tűzvész alkalmával, valamint az egyesület székházánál, a IV. (ma V.) kerület Sörház utca 3-nál folyó harcok során nagyrészt megsemmisült.

értelemben, noha konkrét irat nem áll rendelkezésre Bicskey beszervezéséről, ügye beleillik abba a társadalmi-politikai mintázatba, amely a radikális jobboldali mozgalmakhoz és a titkosszolgálatokhoz kapcsolódó források együtteséből kirajzolódik. Nem állítható és nem is kizárható, hogy Bicskey Elek az 1919–1920-as fehérterror idején például a Nemzeti Hadsereg valamely tisztí különítményének tagja lett volna, de joggal feltételezhetjük, hogy valóban ismerte Héjjas Iván paramilitáris vezetőt, a korszak befolyásos, kormányközeli radikális jobboldali politikusát, és teljesen tisztában volt az általa vezetett csoportok tevékenységével, izsáki működése során pedig személyes kapcsolatba is kerülhetett velük. 1920-as belépése az Ébredő Magyarok Egyesületébe pedig utat nyithatott a számára az egyesület által koordinált, a háttérből pedig esetleg állami szervek által irányított politikai akciókban való részvételhez is.

A jobboldali, irredenta érzelmű tanító 1920 utáni kényszerhelyzetbe kerülése, majd későbbi B-listázása és munkanélkülisége talán társadalomtörténeti szempontból érthetővé teszi, miért sodródott bele akár egy kisszerű bűncselekménybe, akár (hazafias meggyőződésből vagy nyomásgyakorlás hatására) az Ébredő Magyarok Egyesülete, és talán egyúttal a korabeli magyar titkosszolgálati szervek diverziós jellegű politikai

akciójába. Bárhogy is történt, ő járt rosszul, és – az ügy egyedüli vádlottjaként – hosszú évekre börtönbe került. Az Újvidéki Fellebviteli Bíróság 1929. szeptember 2-án hagyta jóvá az elsőfokú ítéletet, s 1929. október 23-án a Belgrádi Semmítőszék újvidéki részlege elutasította az elítélt fellebbezését.¹¹⁴

A Vajdasági Levéltár őrizetében fennmaradt még egy másik, szerb nyelvű, az Újvidéki Kerületi Bíróság által képzett irat is,¹¹⁵ mely szerint Bicskey Elek egy Bicskey Antal nevű, 26 éves, szerb állampolgárságú, közelebbről meg nem határozott rokona¹¹⁶ segítségével, aki malomipari munkásként kereste kenyerét, 1929 nyarán szökést kísérelt meg a börtönből. Bicskey Antal egy kenyérbe sütve fűrészelt, valamint parókát, álbajuszt és hajfestéket csempészett be hozzá a börtönbe; Bicskey Elek két helyen elfűrészelte a cella rácsát, és 300–350 dinárral megpróbálta megvesztegetni a fegyőrt, további 1000 dinárt ígérve neki, ha nem akadályozza meg a szökést. A két fiatalembert azonban

---

¹¹⁴ RS-002-F79-K-1928-3612.

¹¹⁵ RS-002-F79-K-1929-2357.

¹¹⁶ Feltehetőleg oldalági rokona, mivel a szerb nyelvű bírósági jegyzőkönyvben a vádlottak szüleinek a neve is szerepel, és míg Bicskey Elek apját idősebb Bicskey Eleknek hívták, Bicskey Antal apja egy bizonyos Bicskey Iván volt. Vö. RS-002-F79-K-1929-2357.

leleplezték; Bicskey Antal három hónap szabadságvesztést kapott, arra pedig a bírósági jegyzőkönyvben nincs adat, hogy Bicskey Elek e balul sikerült szökési kísérletért további büntetésben részesült volna.

A magyar nyelvű sajtó még néhány adalékkal szolgál a szökési ügy tárgyalásáról szóló helyszíni tudósításával. Az a körülmény is említésre kerül például, hogy Bicskey Antalt Bicskey Elek az előzetes letartóztatása alatt ismerte meg, és Elek 1000 dinárt adott a fiatalembernek, hogy szabadulása után segítsen neki megszökni, aki eleget is tett a kérésének, részben mivel rájött arra, hogy távoli rokonságban áll Bicskey Elekkel. Viszont Bicskey vallomásában tagadta Antallal való összejátszását, és egy bizonyos Kokics nevű fogolytársát jelölte meg segítőjeként, valamint elismerte, hogy két ízben megvesztegetett egy fogházőrt. Magáról a tárgyalásról is megtudunk némi információt a Délbácska hasábjairól. Példának okáért, a bíró magyar nyelven vezette a tárgyalást, tekintettel Bicskey Elekre, aki nem tudott szerbül, ezzel szemben Bicskey Antal kihallgatása szerb nyelven folyt. Másfelől Bicskey Elek válaszai is arra engednek következtetni, hogy a dinárhamisítási ügyben tett vallomása fedi a valóságot: *„Miért nem mond igazat? – veti közbe az elnök. Az a baj, hogy nem szoktam hazudni, válaszolja a vádlott. Ha*

kezdetől fogva hazudtam volna, nem kaptam volna öt évet.” Végezetül az idézett újságcikkből megtudjuk, hogy a szökési ügyben Bicskey Eleket első fokon hat hónapi fegyházbüntetésre ítélték, ami ellen fellebbezett.¹¹⁷

A levéltári forrásokból az is kiderül, hogy Bicskey Elek a hamis pénz forgalomba hozataláért kapott öt évből végül is összesen négy és felet töltött börtönben: az ítélet meghozataláig az újvidéki, majd ezután a mai Horvátország területén található lepoglavai börtönben raboskodott, melyet a 19. században a helyi pálos kolostor épületéből alakították ki. Az Osztrák–Magyar Monarchia idején a legveszélyesebb bűnözőket tartották itt fogva, ezért ez a börtön az egyik legkeményebbnek számított a régióban. A köztörvényes bűnözők mellett a politikai elítéltek gyűjtőhelyül is szolgált az intézmény. Érdekes történelmi tény, hogy Bicskey Elekkel egy időben, 1929 elejétől 1931-ig ugyanitt töltötte büntetését politikai fogolyként Josip Broz Tito kommunista politikus, a későbbi jugoszláv diktátor is.

---

¹¹⁷ *Parókával és álszakállal akart megszökni a noviszádi ügyészség fogházából Bicskey Elek tanító, akit a noviszádi törvényszék annak idején hamisított százdináros bankjegyek forgalomba hozatala miatt ötévi fegyházra ítélt, Délbácska, 1929. október 3., 2–3.*

Bicskey Eleket mellékbüntetésként 2000 dináros pénzbírsággal is sújtották, melyet azonban feltehetően a család igen rossz anyagi helyzete okán nem állt módjában megfizetni, így a pénzbüntetés kiváltásaként további három hónapot töltött börtönben. A jugoszláv igazságügyi miniszter 1932. július 16-án kiadott határozata alapján Bicskey Eleket 1932. július 21-én bocsátották feltételes szabadlábra, ami után 1933-ban visszatért Magyarországra.¹¹⁸

---

¹¹⁸ Bicskey Elek további sorsáról lásd részletesebben: *A dinárhamisítók nyomában.*

**COUNTERFEIT MONEY FOR PATRIOTIC
GOALS?
IRREDENTIST COUNTERFEITING IN
HUNGARY IN THE 1920S**

After the signing of the Peace Treaty of Versailles, which was grossly unjust for many states on the losing side of World War One, some politicians of the defeated countries were understandably not resigned to the defeat and sometimes to the significant territorial losses, and sought the possibilities of revision and revenge. The so-called scandal of forgery of French francs broke out in Hungary in 1925 was one of these notable attempts of the defeated states to somehow take revenge on the Entente powers, mainly on France.

The roots of the affair went back to 1922, when Hungarian right-wing circles wanted to take revenge on France for the Peace Treaty of Trianon by mass counterfeiting of one-thousand-franc banknotes and to secure money for their irredentist enterprises. The forgery was carried out with the knowledge of the highest

Hungarian political circles, including Prime Minister Count István Bethlen and former Prime Minister Count Pál Teleki. However, after the arrests of Hungarian citizens in Amsterdam, in December 1925, the scandal rose to international levels with great speed, and a number of arrests were made in Hungary.

The counterfeiting of the French francs had been being prepared for years, and it was a political experiment to take revenge on France. The forgery was carried out mainly at the State Institute of Cartography in Budapest, which was in fact a clandestine military organisation under the supervision of the Ministry of Defence, in order to circumvent the restrictions of armament of the Treaty of Trianon, but formally was subordinated to the Ministry of Finance. The equipment – machines, paper, presses, envelopes – came mainly from Germany and Austria, and the idea itself to counterfeit French francs as revenge originally derived from German right-wing politicians and military officers like General Erich Ludendorff. Yet the Germans finally resigned from the risky and difficult enterprise, and the forgery project was finally realised by their Hungarian allies. Once

the counterfeiters had the necessary supplies, they began to produce the largest denomination, the 1,000-franc note. The result was 30,000 counterfeit “bleu et rose” 1,000-francs, of which 4,400 were of good quality, 9,000 of medium quality and 16,000 of poor quality. This blue-and-rose French banknote had been issued in 1890, and was a modified, recoloured version of the black 1842 design and the blue 1862 thousand franc, so the design was 81 years old in 1923, dating from 1842. The security features of French banknotes at that time were intaglio printing, polychrome printing and watermarks, as well as the special quality of the particularly thin but strong, membranous, typical French banknote paper. Together, these made the barriers of the counterfeiters almost insurmountable. The Banque de France, the French National Bank replaced this 1,000-franc note in 1929 with the so-called ‘Cérès et Mercure’ type because of the Hungarian counterfeit attempt, and withdrew it from circulation in 1933. When the counterfeit project was over, the printing machines, plates and other equipment were destroyed.

On 14 December 1925, Hungarian Colonel Aristid Jankovich, brother-in-law of Hungarian Minister of Defence General Count Károly Csáky was finally caught in the Netherlands trying to change counterfeit 1000-franc banknotes in a bank. He and his two companions were quickly arrested by the Dutch police, and millions of counterfeit francs were confiscated from them. The detective investigated a vast, international network of counterfeiters in Hamburg, Copenhagen and Milan. In Hungary, Prince Lajos Windischgraetz, former Minister of Public Supplies, one of the well-known radical right-wing politicians of the period and his secretary Dezső Rába were arrested by the police, as well as Imre Nádosy, National Commissioner of the Royal Hungarian State Police. As it ironically turned out, Police Commissioner Nádosy supported the counterfeiters for years instead of investigating and arresting them. Several employees of the Institute of Cartography were also detained. Windischgraetz's partner, a Lithuanian banker called Arthur Schultze was also deeply involved in the forgery. The scandal soon reached the highest political circles, including Prime Minister Count István Bethlen

and former Prime Minister Count Pál Teleki, who were perhaps not directly involved, but had some information about the intentions of the counterfeiters. While Prime Minister Bethlen had wanted to stop them, it seemed that former Prime Minister Count Teleki, a professor of cartography in his civilian profession supported them to some degree, deeply agreed with their irredentist goals, and used his professional contacts in the Institute of Cartography to help the realisation of the counterfeiting project.

The perpetrators were finally accused, and before the Hungarian court as defendants they confessed their crimes as patriotic actions, which, in the given political situation, seriously mitigated their punishment. Prince Lajos Windischgraetz was sentenced to four years in prison, but most part of this time he spent in sanatoriums and hotels. His partner Arthur Schultze died prematurely for some unknown reason, while national police commissioner Imre Nádosy was sentenced to three and a half years in prisons, but in the meantime he was pardoned officially by the Regent Governor Miklós Horthy, and was released and retired. Minister of the Interior Iván Rakovszky, the

superior of the National Police Commissioner strongly seemed to have been involved in the counterfeiting at some level as well, and finally he had to resign for not preventing his subordinate Nádosy. After the remarkably light sentences were handed down, the aggrieved Banque de France asked for a symbolic 1 franc as compensation.

In fact, the counterfeit scandal caused a serious loss of prestige to Hungary. The post-war consolidation endeavours of Bethlen's government had sought to establish good international relations, which were unpleasantly affected by the scandal. At the beginning of 1926, a major debate took place in the Hungarian Parliament, and opposition MP Tibor Farkas of Boldogfa strongly and publicly condemned those who were involved in the scandal. He handed a motion proposing that the parliamentary committee of inquiry should be given serious jurisdictions, should continue its work independently, and that all persons who were involved in the franc affair should be interrogated under oath, and those who had refused to appear before the committee or who had refused to give evidence on certain

questions despite their appearance should be compelled to give evidence by the coercive means of the law. However, the result of the vote kept on 24 March 1926 was that the large majority of the Parliament rejected Tibor Farkas's motion, and the franc affair was not dealt with the Hungarian state authorities officially any longer.

The events and the background of the forgery and the ideological driving forces behind the action are now largely known to historian, and the role of irredentist secret societies of the period, including the secret military organisation called Double Cross Blood Union and its civilian counterpart consisting of politicians, the Union of Etelköz, the influential political secret society of the Horthy Era in the case seems also to be provable, since Colonel Tihamér Siménfalvy, the commander of the Blood Union helped in the attempts to cover up the franc affair because of his confidential position within the Ministry of Defence (he was one of the head intelligence officers those times), and mediated between the defendants during the trial. For example, according to Lajos Windischgrätz's diary, Colonel Siménfalvy wrote a letter to him in the

prison stating that Prime Minister Bethlen would guarantee that Windischgrätz would comply with his wishes if he remained silent at the trial. (Like many other trials of far-right political characters of the time, Windischgrätz was defended by Dr. Ferenc Ulain, a well-known lawyer and politician of the radical right-wing political forces of Hungary in the trial) The name of the above mentioned Double Cross Blood Union was even noted at the trial, and the judge openly asked József Vass, the Minister of Welfare and Labour and Deputy Prime Minister what he knew about the role of right-wing secret societies in the case, but he said that he knew them by name only from the opposition press and had no knowledge of their activities or their role in the forgery of francs.

The Hungarian opposition and the international press, unfortunately, portrayed both Bethlen and Teleki and Regent Governor Miklós Horthy in a very negative light for years, and the French State did not hide its opinion that it held the highest Hungarian politicians responsible for the embarrassing and unfriendly incident. Former Prime Minister Teleki who cleared himself legally before the court was for

some time still labelled in diplomatic documents as “*involved in the forgery of francs*”, and for a time he withdrew from parliamentary politics – for example, he did not stand as an MP-candidate of the governing party in the elections of 1926.

The forgery of French francs had also several foreplays, for example, the so-called forgery of ‘sokols’ (Czechoslovakian korunas). The sokol affairs were mainly connected to Professor of Turkology Gyula Mészáros, the close friend of ex-Prime Minister Count Pál Teleki and the young irregular soldiers and terrorists, the Kovács brothers. Both groups of counterfeiters wanted to disseminate counterfeit Czechoslovakian korunas in order to undermine the economy of the neighbouring Little Entente country, but these attempts of forgery were not so serious as the franc affair and did not result in such a large-scale international scandal. However, it was also similar in the two instance of forgery of ‘sokol’ that although the perpetrators were captured by the Hungarian authorities, they received practically no punishment. It also may refer to the involvement

of the highest Hungarian political circles of counterfeiting.

The forgery of French francs had a potential after-play as well in 1928 when Elek Bicskey, a reserve lieutenant of the Hungarian Armed Forces and primary school teacher who had been born in Vojvodina, then Yugoslavia was exposed with counterfeit Serbian-Croatian-Slovenian 100-dinar banknotes. The Yugoslavian police soon captured the young Hungarian man who, in his testimony, confessed that he was a member of the Association of Awakening Hungarians, the influential radical right-wing social organisation of the era and was acting for political, irredentist purposes. Elek Bicskey also confessed that he had known paramilitary commander First Lieutenant Iván Héjjas since 1920, and although he was accused only of disseminating counterfeit money, and not of spying at all, it cannot be excluded that the dissolution of counterfeit Yugoslavian dinars was a covert operation of the Hungarian intelligence services, and it showed several similarities to the forgery of French francs. Perhaps it will never turn out whether Elek Bicskey was a simple counterfeiter

and perhaps some kind of political activist or an intelligence officer/diversionary soldier who was carrying out an irredentist mission, but it is sure that he was sentenced to five years in prison which he spent in Lepoglava, one of the toughest jails in Yugoslavia. It is not proved, but certainly it cannot be excluded either that Bicskey was an agent of the secret irregular military formation called Double Cross Blood Union (or this time, more precisely its successor organisation) and carried out his mission not only as a participant of some irredentist plot of civilians, but he also acted by the order of the Hungarian Government.

The present short monograph makes an attempt to outline and interpret the political and social context of and motivations behind the irredentist counterfeiting affairs of the 1920s in Hungary. It is trying to find the answer to the complex question why certain people, politicians and military officers thought that patriotic goals might be achieved by disseminating counterfeit money in the countries with which Hungary had a very tense relation in that period for understandable historical and political reasons.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS IRODALOM

Levéltári források

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (HU-ÁBTL)

HU-ÁBTL-4.1. A-686. Etelközi Szövetség.

HU-ÁBTL-4.1.A-650. Összefoglaló. Prónay-különítmény alakulása és tevékenysége 1919–1945.

HU-ÁBTL-4.1. A-687 Az 1919-es ellenforradalmi kormány által megalakított szervezetek (1947).

HU-ÁBTL-4.1. A-719. Zadaveczi István táborigaznádok "Hét év a táborban" című naplója dokumentumokkal.

HU-ÁBTL-4.1. A-720/1 A Horthy-rendszer jobboldali szervezetei.

Budapest Főváros Levéltára, Budapest (HU-BFL)

HU-BFL-VII-18-d-193/1926.

Windischgrätz Lajos és társai pere.

Hadtörténelmi Levéltár, Budapest (HU-HL)

HU-HL-VKF. A Magyar Királyi Honvéd Vezérkar Főnöke Levéltára, 1919–1945.

Vajdasági Levéltár – Arhiv Vojvodine, Szerbia, Újvidék (RS)

RS-002-F79-K-1928-3612. Bicskey Elek pénzhamisítási pere, 1928

Szakirodalmi források

ABLONCZY Balázs, *Teleki Pál*, Budapest, Osiris Kiadó, 2005.

ABLONCZY Balázs, *A frankhamisítás. Hálók, személyek, döntések*, Múltunk, 2008/1, 29–56.

ABLONCZY Balázs, *Keletre, magyar! A magyar turanizmus története*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2016.

ABLONCZY Balázs, *A miniszterelnök élete és halála. Teleki Pál (1879–1941)*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2018.

A dinárhamisítók nyomában. Bicskey Elek vajdasági magyar tanító pénzhamisítási ügye, 1928–1929, forráskiad. BERKES József–KÁNTÁS Balázs–SZABÓ Piroska–SZERÉNYI Ildikó, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2020.

ANGYAL Béla, *Érdekvédelem és önszerveződés. Fejezetek a csehszlovákiai magyar pártpolitika történetéből*, Fórum Intézet–Lilium Aurum Kiadó, Dunaszerdahely, 2002.

A Wilhelmstrasse és Magyarország. Német diplomáciai iratok Magyarországról (1918–1934). I. kötet. Az 1920-as évek, forráskiad. NÉMETH István, Budapest, Magánkiadás, 2017.

BEREND T. Iván, *Magyarország gazdasága az első világháború után 1919-1929*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1966.

Bethlen István titkos iratai, forráskiad. SZINAI Miklós, SZÜCS László, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1972.

BODÓ Béla, *The White Terror in Hungary. The Social World of Paramilitary Groups*, Austrian History Yearbook, 2011/42, 133–163.

BOTLIK József, *Nyugat-Magyarország sorsa, 1918–1921*, Vasszilvág, Magyar Nyugat Könyvkiadó, 2012.

DROZDY Győző, *Elvett illúziók. Drozdy Győző emlékiratai*, szerk. PAKSY Zoltán, Budapest, Kossuth Kiadó, 2007.

FIZIKER Róbert, *Habsburg kontra Hitler. Legitimisták az Anschluss ellen, az önálló Ausztriáért*, Budapest, Gondolat Kiadó, 2010.

FODOR Miklós Zoltán, *Az Etelközi Szövetség története*, Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve, 2007/XXXI, 118–156.

GARAMI Erika, *Az 1920-as évekbeli magyarországi frankhamisítás numizmatikai vonatkozásai*, Numizmatikai Közlöny, 2003-2004/CII–CIII, 65–71.

GERGELY Jenő, *Gömbös Gyula. Politikai pályakép*, Budapest, Vince Kiadó.

G. SOÓS Katalin, *A nyugat-magyarországi kérdés 1918–1919*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967.

G. SOÓS Katalin, *Magyar–bajor–osztrák titkos tárgyalások és együttműködés, 1920–1921*, Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae. Acta Historica, 1967/XVII, 3–43.

G. SOÓS Katalin, *Burgenland az európai politikában 1918–1921*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1971.

GULYÁS László, *A Horthy-korszak külpolitikája 1. Az első évek 1919–1924*, Máriabesenyő, Attraktor Kiadó, 2012.

GYURGYÁK János, *Magyar fajvédők*, Budapest, Osiris Kiadó, 2012.

Horthy Miklós titkos iratai, forráskiad. SZINAI Miklós, SZÜCS László, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1965.

Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. I. Az ellenforradalom hatalomra jutása és rémuralma Magyarországon 1919–1921,

forráskiad. KARSAI Elek, KUBITSCH Imre, NEMES Dezső, PAMLÉNYI Ervin, Budapest, Szikra Kiadó, 1956.

Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. II. A fasiszta rendszer kiépítése Magyarországon 1921–1924, forráskiad. KARSAI Elek, NEMES Dezső, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1959.

Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. III. Az ellenforradalmi rendszer gazdasági helyzete és politikája Magyarországon 1924–1926, forráskiad. KARSAI Elek, NEMES Dezső, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1959.

Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. IV. Az ellenforradalmi rendszer külpolitikája 1927. január 1–1931. augusztus 24., forráskiad. KARSAI Elek, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1967.

JANKOVICH Arisztid, *A Nemzeti Hadsereg (1919)*, forráskiad. GYÖRGY Sándor, Budapest, Szülőföld Könyvkiadó–Trianon Múzeum, 2019.

KARSAI Elek, *Számjeltávirat valamennyi magyar királyi követségnek*, Budapest, Táncsics Kiadó, 1969.

KEREKES Lajos, *Olaszország, Magyarország és az osztrák Heimwehr-mozgalom*, Történelmi Szemle, 1961/2, 199–216.

KEREKES Lajos, *Ausztria történelme 1918–1955*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1966.

KEREKES Lajos, *Hitler-puccs a sörházban*, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1976.

KOLONTÁRY Attila, *Alekszej von Lampe, Vrangel báró katonai képviselője Magyarországon*, Pécs, PTE BTK Történettudományi Intézet – Modernkori Oroszország és Szovjetunió Történelmi Kutatócsoport, MOSZT-füzetek 1., 2015.

NEMES Dezső, *Az ellenforradalom története Magyarországon 1919–1921*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967.

NÉMETH István, *Magyarok és németek (1914–1934)*, Budapest, Magánkiadás, 2017.

NÉMETH István, *Császárságból diktatúrába. Németország a 20. század első felében*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2017.

NÉMETH István, *A Wilhelmstrasse és Magyarország. Az 1920-as évek (1. rész)*, Valóság, 2017/6, 45–80.

NÉMETH István, *Német haditengerészeti és légügyi lépések a versailles-i békeszerződés kijátszására a weimari köztársaság (1919–1933) éveiben*, Acta Academiae Agriensis. Sectio Historiae, 2017/XLIV, 523–534.

ORMOS Mária, *Hitler*, Budapest, T-Twins Kiadó, 1994.

ORMOS Mária, *Mussolinitől Hitlerig*, in *Akik nyomot hagytak a 20. századon. Diktátorok – diktatúrák*, szerk. ERÉNYI Tibor, Budapest, Napvilág Kiadó, 1997, 27–47.

ORMOS Mária, *Egy magyar médiavezér. Kozma Miklós*, Budapest, PolgArt Kiadó, 2001.

PAKSA Rudolf, *A magyar szélsőjobboldal története*, Budapest, Osiris Kiadó, 2012.

–MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2013.

PATAKI Ferenc, *Az ellenforradalom hadserege 1919–1921*, Budapest, Zrínyi Kiadó, 1973.

PINTÉR István, *Ki volt Horthy Miklós?*, Budapest, Zrínyi Könyvkiadó, 1968.

PRÓNAY Pál, *A határban a halál kaszál. Fejezetek Prónay Pál naplójából*, forráskiad. PAMLÉNYI Ervin, SZABÓ Ágnes, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1963.

ROMSICS Ignác, *A trianoni békeszerződés*, Budapest, Helikon Kiadó, 2015.

ROMSICS Ignác, *A Horthy-korszak*, Budapest, Helikon Kiadó, 2017.

ROMSICS Ignác, *Bethlen István*, Budapest, Helikon Kiadó, 2019.

Thomas L. SAKMYSTER, *Hungary's Admiral on Horseback. Miklós Horthy, 1918–1944*, Washington, Columbia University Press, 1994.

SERFŐZŐ Lajos, *A titkos társaságok és a konszolidáció 1922–1926-ban*, Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae. Acta Historica, Tomus LVII, 1976, 3–60.

SHVOY Kálmán, *Shvoy Kálmán titkos naplója és emlékirata 1920–1945, forráskiad* Perneki Mihály Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1983.

SIPOS Péter, *A konspiráció mítosza. Titkos szerveződések Magyarországon 1919–1944*, Beszélő, 1995/29–30.

SZÁSZ László, *Bánffy Miklós. Az erdélyi szellem arisztokratája*, Budapest, Magyar Művészeti Akadémia, 2020.

SZEKÉR Nóra, *Titkos társaság. A Magyar Testvéri Közösség Története*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2017.

SZERÉNYI Ildikó–VISZKET Zoltán, *Buzgó Mócsing, az igazi Trebitsch*, Archívnet, 2006/3.

http://www.archivnet.hu/kuriozumok/buzgo_mocsing_az_igazi_trebitsch.html

TÓTH Imre, *Két Anschluss között. Nyugat-Magyarország és Burgenland Wilsontól Hitlerig*, Budapest, Kronosz Kiadó, 2020.

TURBUCZ Dávid, *Horthy Miklós*, Budapest, Napvilág Kiadó, 2011.

UNGVÁRY Krisztián, *Horthy Miklós. A kormányzó és felelőssége 1920–1945*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2020.

VONYÓ József, *Jobboldali radikálisok Magyarországon 1919–1944. Tanulmányok, dokumentumok*, Budapest, Kronosz Kiadó, 2012.

VONYÓ József, *Gömbös Gyula*, Budapest, Napvilág Kiadó, 2014.

VONYÓ József, *Gömbös Gyula és a hatalom. Egy politikussá lett katonatiszt*, Budapest, Kairosz Kiadó, 2018.

Bernard WASSERSTEIN, *Az igazi Trebitsch. Az átváltozóművész*, ford. MOLNÁR György, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2016.

ZADRAVECZ István, *Páter Zadravecztitkos naplója*, forráskiad. BORSÁNYI György, Kossuth Könyvkiadó, 1967.

ZEIDLER Miklós, *A revíziós gondolat*, Pozsony, Kalligram, 2009.

ZEIDLER Miklós, *Külpolitika és revízió – Mindent vissza?*, in *A Horthy-korszak vitatott kérdései*, Budapest, Kossuth Kiadó, 175–196.

ZINNER Tibor, *Az ébredők fénykora, 1919–1923*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1989.